

Atbalsta materiāls

Informācija par kartītēs redzamo priekšmetu
īpašniekiem, laikmeta raksturojums un
saites uz avotiem, kur uzzināt vairāk.

Spēli “Lelle vai lācis? Latviešu bērnu lietas pasaulē” izstrādājis muzejs “Latvieši pasaulē” pēc Latviešu valodas aģentūras ierosmes – tā radīta, lai bērni caur spēli iepazītu latviešu valodu un vēsturi.

Spēles pamatā ir muzeja krājuma priekšmeti un stāsti no diasporas ģimenēm.

Spēle iegādājama [Latviešu valodas aģentūrā](#) Rīgā.

Kas redzams kartītēs?

Priekšmeta ceļojums

Kartītes krāsa un simbols augšējā kreisajā stūrī apzīmē kontinentu, kur priekšmets aizceļojis no Latvijas vai radīts. Ziemeļamerikas kartītes ir sarkanas, Dienvidamerikas – zaļas, Eiropas – dzeltenas, Āzijas – violetas, bet Austrālijas – zilas.

Ziņas par priekšmetu

Paskaidrojums rakstīts pēc iespējas īsi un vienkāršā valodā. Sīkākas ziņas par priekšmetiem var noskaidrot atbalsta materiālā.

Datējums

Katrā kartītē ir zīmogs ar priekšmeta izgatavošanas vai iegādāšanās gadu. Dažiem priekšmetiem tas zināms precīzi, citiem – tikai aptuveni, tāpēc norādīta desmitgade.

Priekšmeta nosaukums un attēls

Spēlē iekļauti priekšmeti no muzeja "Latvieši pasaulē" krājuma un no mūsdienu latviešu ģimenēm ārpus Latvijas.

Salīdzināmas vērtības

Attālums un izmērs ir izmērāmi, bet mīļums, praktiskums un izturība ir subjektīvi piešķirti vērtējumi. Šie skaitļi nav priekšmetu vērtējums. Tie izdomāti spēlēšanai, salīdzināšanai un sarunām.

Lelle vai lācis?

Latviešu bērnu lietas pasaulē

Atbalsta materiāls skolām un ģimenēm

Kartišu spēle „Lelle vai lācis? Latviešu bērnu lietas pasaulē” ļauj iepazīt latviešu bērnu dzīvi dažādos laikos un pasaules malās. Spēles kartītēs ietverti 38 priekšmeti no latviešu bērnu ikdienas ārpus Latvijas, tie nāk no muzeja „Latvieši pasaulē” krājuma un no latviešu ģimenēm, kas šobrīd dzīvo ārpus Latvijas.

Aicinām ģimenes, draugus, skolas Latvijā un pasaulē izmantot spēli ne tikai kā izklaidi, bet arī kā sarunu rosinātāju un mācīšanās pamatu. Mudiniet bērnus uzdot jautājumus par kartītēs redzamajām lietām, to īpašniekiem un laikmetu.

Kā lasīt kartītēs sniegto informāciju?

Priekšmeta ceļojums. Kartītes krāsa un simbols augšējā kreisajā stūrī apzīmē kontinentu, uz kuru priekšmets aizceļojis no Latvijas vai kurā tas izgatavots. Ziemeļamerikas kartītes ir sarkanas, Dienvidamerikas – zaļas, Eiropas – dzeltenas, Āzijas – violetas, bet Austrālijas – zilas.

Ziņas par priekšmetu. Uz kartītes paskaidrojums par priekšmetu sniegts pēc iespējas īsi un vienkārši. Vairāk informācijas var noskaidrot šajā atbalsta materiālā.

Datējums. Katrā kartītē ir zīmogs ar priekšmeta izgatavošanas vai iegādāšanās gadu. Dažiem priekšmetiem tas ir precīzi zināms, citiem – tikai aptuveni, tāpēc tiem norādīta desmitgade.

Priekšmeta nosaukums un attēls. Spēlē iekļauti priekšmeti no muzeja „Latvieši pasaulē” krājuma un no latviešu ģimenēm ārpus Latvijas.

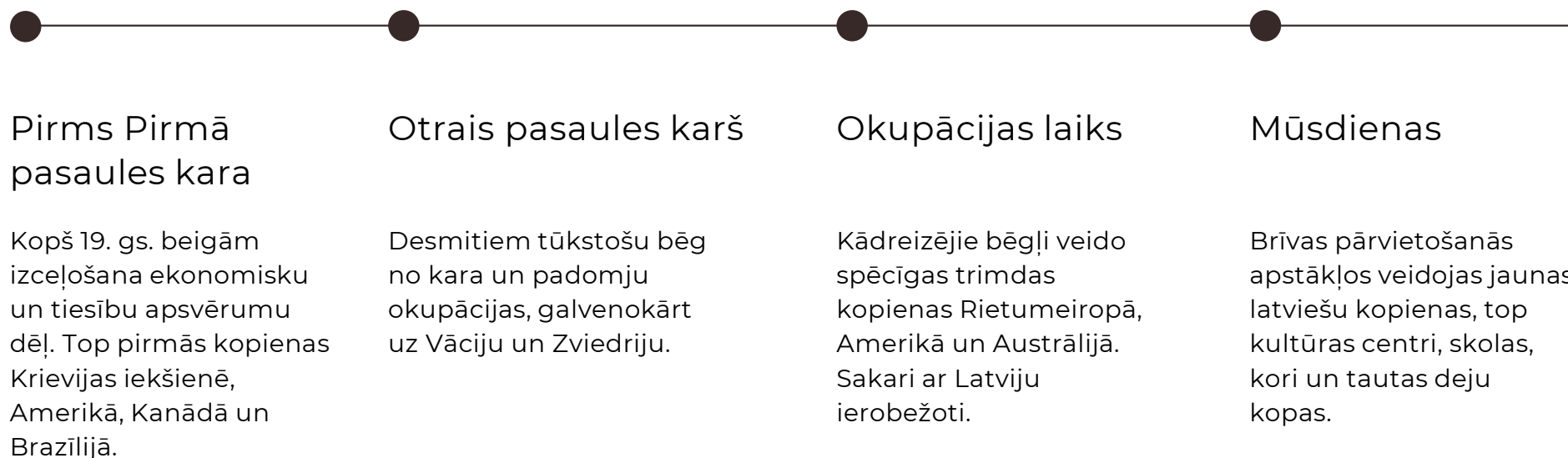
Salīdzināmas vērtības. Attālums un lielums ir izmērāms, bet mīlums, praktiskums un izturība ir subjektīvi piešķirti vērtējumi. Šie skaitļi nav priekšmetu vērtējums. Tie izdomāti spēlēšanai, salīdzināšanai un sarunām.

Šis atbalsta materiāls ļauj uzzināt vairāk par spēles kartītēs ietvertajiem priekšmetiem. Tas sniedz ziņas par kartītēs redzamo priekšmetu īpašniekiem, laikmeta raksturojumu un saites uz avotiem, kur uzzināt vairāk.

Atbalsta materiāls sastāv no divām daļām. Pirmā daļa (5.-46. lappuse) ir uzskates materiāls, ko izmantot sarunās ar bērniem ģimenē vai skolā. Otrā daļa satur papildu skaidrojumu pieaugušajiem. Materiālā izmantotas fotogrāfijas no muzeja „Latvieši pasaulē” krājuma, ja vien nav norādīts citādi.

Atbalsta materiālu sagatavojusi muzeja „Latvieši pasaulē” muzejpedagoģe Danute Grīnfelde.

Latviešu diasporas veidošanās

ROTAĻU ZIRDZIŅŠ

MĪĻUMS	92
PRAKTISKUMS	33
IZTURĪBA	50
ATTĀLUMS (km)	6460
IZMĒRS (cm)	32

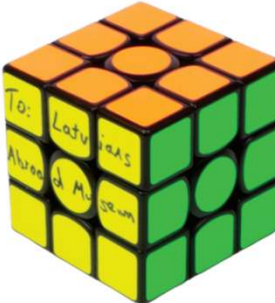
Zīrgu Jurim uzdāvināja dzimšanas dienā. Viņš nosauca to par Bērīti un spēlējās bēglu nometnē Vācijā. Pēc tam Juris un Bērītis pārcēlās uz Bostonu Amerikā.

1938

Juris Krustāns un māsa Maija ar Bērīti Latvijā 1942. gadā.

RUBIKA KUBS

MĪĻUMS	44
PRAKTISKUMS	9
IZTURĪBA	95
ATTĀLUMS (km)	15 257
IZMĒRS (cm)	5,6

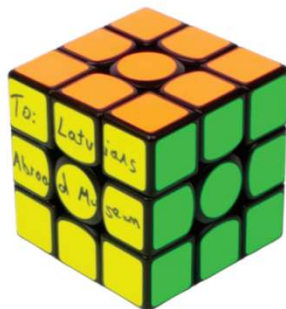
Rubika kubs ir Feliksa mīlākā spēle. Viņš to var salikt vien 4,16 sekundēs. Felikss dzīvo Austrālijā, bet ir piedalījies sacensībās visā pasaulē.

Felikss Zemdegš 13 gadu vecumā Austrālijā.

RUBIKA KUBS

MĪĻUMS	44
PRAKTISKUMS	9
IZTURĪBA	95
ATTĀLUMS (km)	15 257
IZMĒRS (cm)	5,6

Rubika kubs ir Feliksa mīlākā spēle. Viņš to var salikt vien 4,16 sekundēs. Felikss dzīvo Austrālijā, bet ir piedalījies sacensībās visā pasaulē.

2000

Grēta dodas apciemot omi un opi Rīgā.

ROTAĻU LAPSA

MĪĻUMS	94
PRAKTISKUMS	30
IZTURĪBA	85
ATTĀLUMS (km)	652
IZMĒRS (cm)	40

Lapsu Grētai uzdāvināja ome un opis Latvijā. Grēta dzīvo Polijā. Meitenei ļoti patīk Tutas dziesmas, un viņai pavisam ir četras lapsas.

Vilis Hāzners
ar dēliem
Vitautu un Daumantu
Latvijā 1940. gadā.

ROTAĻU LĀČI

MĪĻUMS	95
PRAKTISKUMS	15
IZTURĪBA	48
ATTĀLUMS (km)	7325
IZMĒRS (cm)	26,5

Lāčus Daumantam un Vitautam
uzšuva mamma. Tie bija zēnu
vienīgās rotaļlietas, kad ģimene
bēga no Latvijas. Lāčiši nonāca
Ņūdžersijā Amerikā.

Mateo un Patriks
Boloņā Itālijā.

ROTAĻU EZIS

MĪĻUMS	98
PRAKTISKUMS	28
IZTURĪBA	54
ATTĀLUMS (km)	2064
IZMĒRS (cm)	38

Ezi Līgai uzšuva viņas mamma.
 Kad Līga pati kļuva par
 mammu, ezis no Dobeles
 devās uz Boloņu Itālijā un
 kļuva par viņas dēlu Mateo un
 Patrika mīļāko rotaļlietu.

Daina Jāņkalne bērnībā
rudzu laukā Urgā, Latvijā.

PAPĪRA LELLES

MĪĻUMS	72
PRAKTISKUMS	25
IZTURĪBA	11
ATTĀLUMS (km)	6765
IZMĒRS (cm)	33

Papīra lelles Dainai uz Latviju atsūtīja viņas vecmammās māsa no Kanādas. Dainai patika ar tām spēlēties, jo tām bija skaistas kleitas un modernas frizūras.

ZELTĪTAS KURPES

MĪĻUMS	33
PRAKTISKUMS	48
IZTURĪBA	58
ATTĀLUMS (km)	6908
IZMĒRS (cm)	23,9

Mairai ļoti patika spēlēt teātri. Latviešu skolā Ņujorkā viņa tēloja princesi Raiņa lugā „Zelta zirgs”. Viņai bija zeltītas kurpes un grezns tērps.

1965

Ņujorkas latviešu skolu
uzvedums “Sprīdītis”
1965. gadā Ņujorkā, ASV.

SLĒPJU ZĀBAKI

MĪĻUMS	20
PRAKTISKUMS	63
IZTURĪBA	37
ATTĀLUMS (km)	4069
IZMĒRS (cm)	27,1

Slēpju zābakus skolēni izmantoja Lejas Bulānā Krievijā. Skolu dibināja latvieši, kas pārcēlās uz Sibīriju pirms vairāk nekā 100 gadiem.

Skolēnu ziemas prieki
latviešu ciemā
Lejas Bulānā, Krievijā
1991. gadā.

FORMASTĒRPS

MĪĻUMS	49
PRAKTISKUMS	55
IZTURĪBA	75
ATTĀLUMS (km)	6768
IZMĒRS (cm)	138

Formastērpu Aivars saņēma, kad kļuva par mazskautu bēgļu noietnē Vācijā. Viņš tajā devies pārgājienos un stāvējis goda sardzē pie Latvijas karoga. Vēlāk Aivars pārcēlās uz Kanādu.

Aivars Vinters ar māti Mildu un tēvu Arnoldu Vīsbādenes bēgļu noietnē Vācijā ap 1946. gadu.

KLEITA

MĪĻUMS	95
PRAKTISKUMS	32
IZTURĪBA	46
ATTĀLUMS (km)	16 897
IZMĒRS (cm)	48

Šī ir Rafaelas mīlākā svētku kleita. Tā šūta Latvijā no lina auduma. Meitenes opis to nosūtīja uz Jaunzēlandi kā dāvanu. Pirms Rafaelas to valkāja viņas māsa.

Rafaela savā trešajā dzimšanas dienā Jaunzēlandē.

KRĀJKASĪTE

MĪĻUMS	19
PRAKTISKUMS	90
IZTURĪBA	33
ATTĀLUMS (km)	8210
IZMĒRS (cm)	11,9

Krājkasīte izskatās kā grāmata. Jānis to paņēma līdzi, kad kara laikā devās bēgļu gaitās. Krājkasīte ar viņu ceļoja no Latvijas līdz Portlendai Amerikā.

Zommeru ģimenes divi jaunākie dēli Juris (labajā pusē) un Andris Mildorfas bēgļu nometnē Vācijā 1948. gadā.

KRŪZE

MĪĻUMS	61
PRAKTISKUMS	79
IZTURĪBA	59
ATTĀLUMS (km)	994
IZMĒRS (cm)	10,7

Krūzi Ainas mamma nopirka Čehijā, kur ģimene glābās no kara. Aina to lietoja vilcienā, kad pēc kara brauca atpakaļ uz Latviju.

Aina Dzintara (priekšā, kreisā pusē) ar māsu Ilgu un māti Emīliju ciemos pie vecmāmiņas Ķemeross 1934. gadā.

Ainas Dzintaras ID fotogrāfija no Zēstes (Soest) bēgļu nometnes Vācijā 1944. gadā.

Inesa Osis
ar vecākiem Austru un Frici
Inesas kristību dienā
Ventspilī 1937. gada pavasarī.

SUDRABA KAROTE

MĪĻUMS	71
PRAKTISKUMS	66
IZTURĪBA	21
ATTĀLUMS (km)	448
IZMĒRS (cm)	14,5

Kristību karoti Inesas mamma
paņēma līdzi, kad laivā bēga
uz Gotlandi Zviedrijā. Inesas
bērnī spēlējās ar karoti
smiltīs, un tā salūza.

PLAKĀTS

PORZINGIS

MĪĻUMS	56
PRAKTISKUMS	45
IZTURĪBA	6
ATTĀLUMS (km)	6775
IZMĒRS (cm)	168

Plakātu savā virtuvē darinājusi Kristīna. Viņa to gatavoja uz grīdas, jo uz galda nepietika vietas. Kristīna ar draudzenēm devās atbalstīt Kristapu Porziņģi basketbola spēlē Ņujorkā ASV.

2015

Ņudžersijas
lātviešu skolas bērni pēc
Ņujorkas "Knicks" spēles
2016. gada 11. janvārī.

KARTĪTE

MĪĻUMS	33
PRAKTISKUMS	77
IZTURĪBA	47
ATTĀLUMS (km)	1803
IZMĒRS (cm)	8,7

Kartīte ar Kristapa Porziņģa parakstu pieder Pēterim Bonnā Vācijā. Basketbolists to uzdāvināja Pētera tēvocim, kurš sportistam izgatavojis īpaši garu gultu.

2017

Pēteris Vācijas futbola
Bundeslīgas spēlē.

PORCELĀNA PĪLE

MĪĻUMS	87
PRAKTISKUMS	19
IZTURĪBA	12
ATTĀLUMS (km)	1061
IZMĒRS (cm)	11,3

Pīlīte parasti stāvēja uz kumodes Karīnas mājās Rīgā. Kad viņa pārcēlās uz Brēmeni Vācijā, pīlīte ceļoja līdzī. Tā Karīnai vienmēr atgādināja par Latviju.

Karina Millere ar savu "Latvijas pīlīti" Brēmenhāfenā, Vācijā 2014. gadā.

Kristaps Jaunzemis
Latvijas armijas formas tērpā
kopā ar sievu Zinaīdu
un dēlu Jāni
Latvijā ap 1939. gadu.

Kristapa Jaunzemja vēstules aploksne,
saņemta ASV 1960. gadā.

GLEZNIŅAS

MĪĻUMS	76
PRAKTISKUMS	27
IZTURĪBA	56
ATTĀLUMS (km)	7189
IZMĒRS (cm)	18

Gleznas Valda un Jānis Amerikā saņēma pasta sūtījumus no sava tēva Kristapa. Tēvs dzīvoja Latvijā. Ģimene tika izskirta Otrā pasaules kara laikā un nekad vairs nesatikās.

BRUNČI

MĪĻUMS	54
PRAKTISKUMS	85
IZTURĪBA	42
ATTĀLUMS (km)	16 896
IZMĒRS (cm)	45

Brunči pieder Malēnai Jaunzēlandē. Agrāk Rīgā tos vilka viņas mamma, bet vēl senāk – opīša māsa. Latviešu tautastērps Malēnai šķiet ļoti skaists.

Malēna Jaunzēlandē mūsdienās.

Malēnas opīša māsa Rineta Latvijā 1970. gados.

TAUTASTĒRPS

MĪĻUMS	48
PRAKTISKUMS	42
IZTURĪBA	44
ATTĀLUMS (km)	2274
IZMĒRS (cm)	170

Tautastērpu vilka latviešu folkloras kopas „Atbalss” meitenes Baškīrijā Krievijā. Tautastērpus darināja vietējā šuvēja. Meitenes tos vilka koncertos un svētkos.

Latviešu folkloras ansamblis “Atbalss” Krievijas latviešu dziesmu svētkos Baškīrijā, Krievijā 2009. gadā.

PIEKARIŅŠ

MĪĻUMS	67
PRAKTISKUMS	34
IZTURĪBA	76
ATTĀLUMS (km)	9295
IZMĒRS (cm)	5,1

Rota bija Skaidrītes kristību dāvana. Otrā pasaules kara laikā Skaidrītes ģimenei nācās bēgt no Latvijas. Rotu viņa paņēma līdzi, un tā nonāca Losandželosā Amerikā.

Skaidrīte Braunfelde uz kuģa *General R.M. Blachford* ceļā uz Ņujorku 1950.gada oktobrī.

PIEKARIŅŠ

MĪĻUMS	67
PRAKTISKUMS	34
IZTURĪBA	76
ATTĀLUMS (km)	9295
IZMĒRS (cm)	5,1

Rota bija Skaidrītes kristību dāvana. Otrā pasaules kara laikā Skaidrītes ģimenei nācās bēgt no Latvijas. Rotu viņa paņēma līdzi, un tā nonāca Losandželosā Amerikā.

Kuģis "Iller" Rīgas ostā 1944. gada 18. augustā. Skaidrīte Braunfelde ar ģimeni bēgļu gaitās devās ar šo kuģi. Tēvs palika Rīgā ilgāk, lai nokārtotu darbus.

Pēteris Vācijas futbola
Bundeslīgas spēlē.

SPORTA KREKLS

MĪĻUMS	38
PRAKTISKUMS	81
IZTURĪBA	88
ATTĀLUMS (km)	1802
IZMĒRS (cm)	55

Kreklu Pēteris saņēma kā
dzimšanas dienas dāvanu, kad
ciemojās Latvijā. Krekls ir izdilis,
jo Pēteris to daudz valkājis,
sportojot Bonnā Vācijā.

BURTNĪCA

MĪĻUMS	18
PRAKTISKUMS	69
IZTURĪBA	19
ATTĀLUMS (km)	11 091
IZMĒRS (cm)	22,6

Jānis un Ziedīte mācījās skolā Palmā Brazīlijā. Viņu skola bija iekārtota garāžā. Viņi mācījās arī par Latvijas un Brazīlijas upēm.

Jānis Dzenis intervijas laikā savā mājā Sanpaulu (São Paulo), Brazīlijā 2009. gadā.

TREJDEKSNIS

MĪLUMS	29
PRAKTISKUMS	75
IZTURĪBA	72
ATTĀLUMS (km)	1649
IZMĒRS (cm)	27

Trejdeksnis ir ritma instruments. Tas piederēja latviešu tautas deju kopai „Kamoliņš” Līdā Lielbritānijā. Dejojot ar to sīta ritmu.

Tautas deju kopas "Kamoliņš" pieaugušie dejojotāji Bārtas tautastēpos Līdā, Anglijā ap 1960. gadu. Fotogrāfijā otrais no labās puses – Bruno Rullis ar trejdeksni rokās.

MANDOLĪNA

MĪĻUMS	46
PRAKTISKUMS	86
IZTURĪBA	67
ATTĀLUMS (km)	11 053
IZMĒRS (cm)	60,5

Mandolinu Neuza mācījās spēlēt Novaodesā Brazīlijā. Kopā ar citiem viņa muzicēja baznīcas stīgu ansamblī.

Sanpaulu latviešu baptistu draudzes stīgu orķestris ar instrumentiem rokās Sanpaulu (São Paulo) Brazīlijā 1950. gada decembrī.

AIZSARGMASKA

MĪĻUMS	58
PRAKTISKUMS	93
IZTURĪBA	93
ATTĀLUMS (km)	6316
IZMĒRS (cm)	18,3

Maskas bērniem pandēmijas laikā šuva Lauma Monreālā Kanādā. Viņa tās dāvināja slimnīcai, lai bērni būtu pasargāti no slimībām.

Laumas Cennes vīrs Maikls pandēmijas laikā palīdz šūt sejas maskas Monreālā Kanādā 2020. gadā.

FICHE INDIVIDUELLE

NOM RAUDSEPS

PRÉNOMS Peteris

Nationalité Lettone

Date de naissance 18 Mars 1942

Profession _____

Adresse de l'employeur Enfant

Pētera Raudsepa personas kartīte
no bēgļu nometnes franču okupācijas zonā Vācijā.

SKOLAS SOMA

MĪĻUMS	39
PRAKTISKUMS	97
IZTURĪBA	79
ATTĀLUMS (km)	1487
IZMĒRS (cm)	78

Somā Pēteris nesa mācību grāmatas un klades, ejot uz skolu Tutlingenē Vācijā. Viņš mācījās franču valodā, jo šo Vācijas daļu tolaik pārvaldīja Francija.

Kokles spēles nodarbība
latviešu bērnu vasaras
nometnē Kanādā

Aija Abens
demonstrācijā
ar pašas gatavotu plakātu

KOKLE

MĪĻUMS	50
PRAKTISKUMS	74
IZTURĪBA	73
ATTĀLUMS (km)	6878
IZMĒRS (cm)	62,5

Kokli Aija saņēma kā dāvanu no vecākiem, kad beidza latviešu pamatskolu Filadelfijā Amerikā. Viņa to spēlēja nometnēs un sarīkojumos.

LELLE

MĪLUMS	75
PRAKTISKUMS	17
IZTURĪBA	69
ATTĀLUMS (km)	443
IZMĒRS (cm)	23

Dzidra Zviedrijā auda un šuva latviešu tautastērpus bārbiju lellēm. Viņa vēlējās parādīt, cik skaisti un dažādi ir latviešu tradicionālie tērpi.

Marija Muzikante un Dzidra Ciparsone ar pašu darinātajām lellēm.

Emma Kalniņa
1926. gadā

KOFERĪTIS

MĪĻUMS	40
PRAKTISKUMS	91
IZTURĪBA	77
ATTĀLUMS (km)	10 522
IZMĒRS (cm)	43

Koferiņi Emmai mamma
 nopirka Rīgā. Tajā viņa salika
 mantas garajam ceļojumam
 ar kuģi uz Brazīliju.

ĀBECE

MĪĻUMS	14
PRAKTISKUMS	82
IZTURĪBA	22
ATTĀLUMS (km)	3939
IZMĒRS (cm)	23,2

Ābece ir vairāk nekā 100 gadu veca. To lietoja latviešu bērni Sibīrijā Krievijā, lai mācītos runāt un rakstīt latviešu valodā.

1919

Pāvu ģimene
no Mērsraga
bēgļu gaitās Krievijā
1916. gadā.

Anita Caune
ar vecmāmiņu Alvīni Skudru
Latvijā Annaš pagasta "Arājos"
ap 1934. gadu.

ROTAĻU LĀCIS

MĪĻUMS	97
PRAKTISKUMS	21
IZTURĪBA	41
ATTĀLUMS (km)	7074
IZMĒRS (cm)	30

Lācis Tedis bija kopā ar Anitu, kad viņa Otrā pasaules kara laikā ar kuģi bēga no Rīgas. Anita un Tedis nonāca Vašingtonā Amerikā. Vēlāk Tedis kļuva par Anitas meitas Vitas rotaļlietu.

1939

Kļavu, Kuplēnu un Ošu
ģimenes ar bērniem
Vārpā, Brazīlijā
20. gs. 30. gadu vidū

MUŠU ĶĒRĀJS

MĪĻUMS	8
PRAKTISKUMS	94
IZTURĪBA	14
ATTĀLUMS (km)	11 163
IZMĒRS (cm)	20,5

Trauks domāts mušu ķeršanai.
Tajā ielēja cukurūdeni un
uzlika uz galda. To izmantoja
latvieši Vārpā Brazīlijā.

LUPATU LELLE

MĪLUMS	89
PRAKTISKUMS	16
IZTURĪBA	36
ATTĀLUMS (km)	6854
IZMĒRS (cm)	37

Lelle latviešu tautastērpā tika uzšūta Andai, kad viņa ar mammu pēc Otrā pasaules kara dzīvoja bēgļu nometnē Vācijā. Vēlāk lelle aizceļoja uz Ameriku.

1946

Meitenes
ar tautiskām lellēm
bēgļu nometnē Vācijā
20. gs. 40. gadu beigās

BĪBELES SPĒLE

MĪLUMS 10

PRAKTISKUMS 44

IZTURĪBA 20

ATTĀLUMS (km) 11 080

IZMĒRS (cm) 17,5

Spēli bērni spēlēja latviešu svētdienas skolā Brazīlijā. Spēle bija jāatbild uz jautājumiem par Bībeli. Tā bērniem palīdzēja kopā mācīties un priecāties.

1960-1969

Sanpaulu latviešu baptistu draudzes svētdienas skolas skolēni ar skolotājiem 20. gs. 40. gadu beigās vai 50. gadu sākumā

KASEŠU ATSKAŅOTĀJS

MĪĻUMS	23
PRAKTISKUMS	54
IZTURĪBA	57
ATTĀLUMS (km)	14 855
IZMĒRS (cm)	28,5

Atskaņotāju lietoja latviešu sestdienas skolas bērni Brisbenā Austrālijā. Viņi klausījās ierakstus un mācījās latviešu valodu laikā, kad vēl nebija interneta.

Brisbenas
latviešu skolas bērni
Jāņu uzvedumā
Brisbenā Austrālijā
1982. gadā

Rita Sleja
(otrā no kreisās)
ar māsām
Velsā, Lielbritānijā
1950. gados.

DIEGA LELLĪTES

MĪĻUMS	80
PRAKTISKUMS	11
IZTURĪBA	84
ATTĀLUMS (km)	1862
IZMĒRS (cm)	6,7

Rita dzīvoja Velsā Lielbritānijā.
Viņai bija vairākas pavisam
mazas lellītes latviešu
tautastērpos. Tās darinātas
bēgļu nometnēs Vācijā,
izmantojot adatas un diegus.

Anita Blezūrs (pa kreisi) ar draudzeni Sarmīti Ebdenu pie Berlīnes mūra Vācijā 20. gadsimta 80. gadu beigās.

AUSKARS

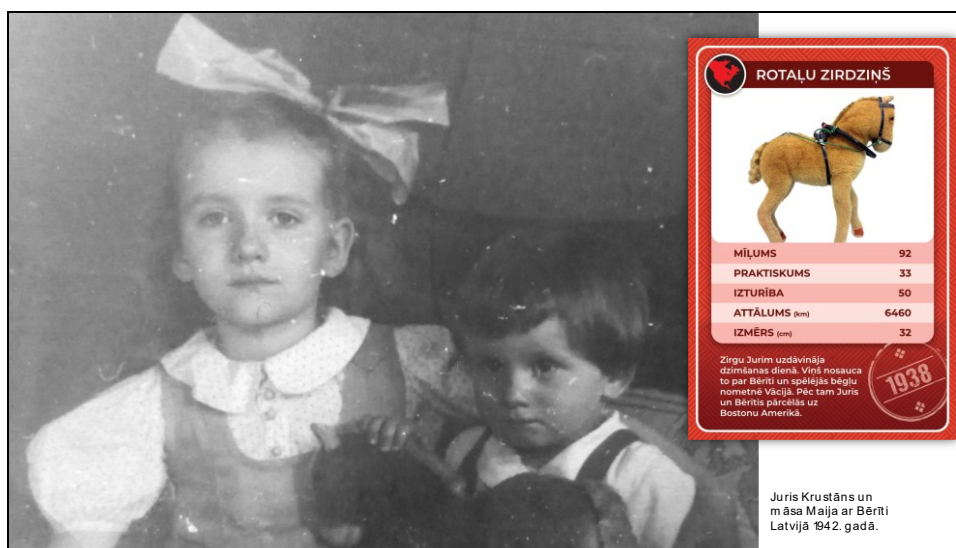

MĪĻUMS	33
PRAKTISKUMS	67
IZTURĪBA	71
ATTĀLUMS (km)	845
IZMĒRS (cm)	3,5

Anita nopirka šo auskaru Berlīnē Vācijā. Tas ir mazs apkrāsots betona gabaliņš, kas bija daļa no sagraudātā Berlīnes mūra. Berlīnes mūris bija augsta un gara sēta, kas dalīja pilsētu uz pusēm.

ROTAĻU ZIRDZIŅŠ

Represijas, cilvēku apcietināšana un izsūtīšana pirmajā padomju okupācijas laikā (1940.–1941. gadā) dziļi satrieca daudzus Latvijas iedzīvotājus. 1944. gadā, kad Sarkanā armija atkārtoti tuvojās Latvijai, apmēram 180 000 (10 %) tās iedzīvotāju atstāja savas mājas un devās bēgļu gaitās, meklēdami glābiņu rietumos. Lielākā daļa varēja paņemt līdzi tikai izdzīvošanai nepieciešamo – dokumentus, drēbes, traukus un citas ikdienišķas lietas. Lai gan iespējas bija ierobežotas, koferos tomēr tika iepakoti arī priekšmeti bez praktiskas vērtības. Tie kā laimes simboli svešumā atgādināja par dzīvi Latvijā.

Rotaļu zirdziņš Bērtis

Juris Krustāns rotaļu zirdziņu ņēma līdzi, no Latvijas dodoties bēgļu gaitās 1944. gada rudenī. Jurim Krustānam bija 4 gadi, kad viņš ar vecākiem, māsu Maiju un krusttēvu izbrauca no Rīgas ostas. Bērti Jurim uzdāvināja viņa vecāku kolēģi, Apsīšu Jēkaba pamatskolas skolotāji. Tā bija viena no nedaudzajām mantiņām, ko varēja paņemt līdzi no Latvijas. Pēc dramatiskām bēgļu gaitām cauri Polijai un Vācijai Krustānu ģimene, tāpat kā daudzi latviešu bēgļi, nonāca bēgļu nometnēs Vācijā. Tur viņi dzīvoja vairākus gadus līdz izceļošanai uz jaunu mītnes zemi – ASV.

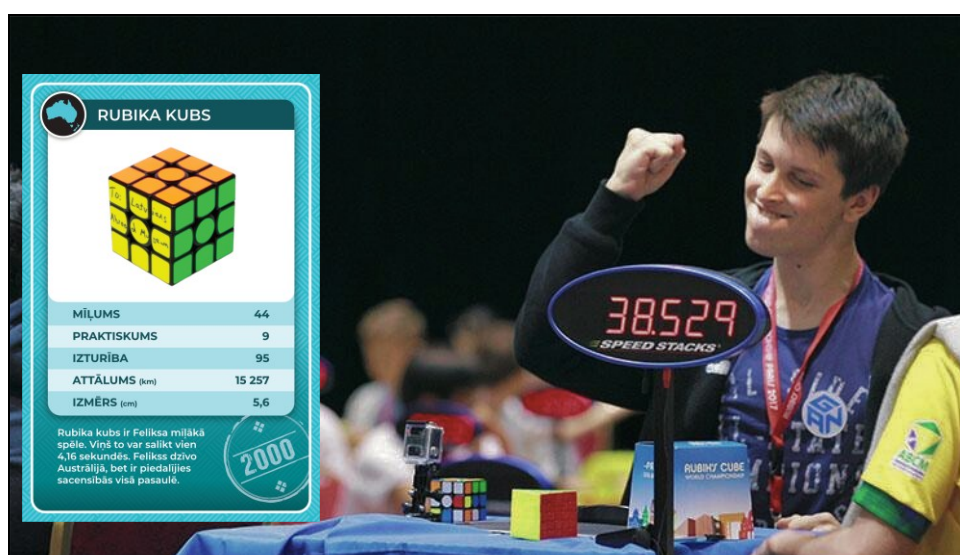
Uzzini vairāk: BĒGLI OTRAJĀ PASAULES KARĀ

<https://www.lapamuzejs.lv/kas-notiek-muzeja/projekti/menesa-prieksmets/menesa-prieksmets-aprilis-2018/>

RUBIKA KUBS

Felikss Aleksandrs Zemdegas ir Austrālijas latvietis, Rubika kuba ātrrisinātājs. Viņš ir vienīgais, kurš jebkad ir uzvarējis Pasaules Kubu asociācijas (*World Cube Association*) pasaules čempionātā divas reizes pēc kārtas — 2013. un 2015. gadā. Felikss tiek uzskatīts par līdz šim veiksmīgāko un izcilāko ātrrisinātāju, kurš ir uzstādījis vairāk nekā 350 rekordus dažādās ātrrisināšanas disciplīnās.

Kadrs no filmas „The Speed Cubers” pasaules čempionāta Parīzē 2017. gadā.

„The Speed Cubers” (2020. gads) ir dokumentāla filma, kurā režisore Sjū Kima (*Sue Kim*) atklāj Rubika kuba ātrrisināšanas čempionu Maksa Pārka (*Max Park*) un Feliksa Zemdega dzīvi.

Filmas traileris: https://youtu.be/-wrTIWx_Z6k?feature=shared

ROTAĻU LAPSA

Grēta dodas apciemot
vecvecākus Rīgā.

Grēta ir dzimusi jauktā ģimenē un dzīvo tēta dzimtenē Polijā. Ar vecvecākiem Rīgā viņa sarunājas latviski, bieži sazvanās un vienmēr gaida iespēju ciemoties. Grētai ļoti patīk „Tutas lietas”, viņa ir bijusi uz koncertu un ar prieku valkā drēbes ar Lapsiņu.

ROTAĻU LĀČI

Vilis Hāzners
ar dēliem
Vitautu un Daumantu
Latvijā 1940. gadā.

Kara laikā, dodoties bēgļu gaitās, bērni kopā ar vecākiem, vecvecākiem, nereti arī nepilnā ģimenes sastāvā atstāja savas mājas, pazīstamās vietas un cilvēkus. Aizbraucot tika ņemts līdzi tikai pats nepieciešamākais, un bērniem tā parasti bija tikai viena spēļmantiņa, dažreiz diemžēl arī neviena...

Brāļi – piecgadīgais Vitauts un septiņgadīgais Daumants – ar māti Elzu Hāzneru no Rīgas bēgļu gaitās devās 1944. gada septembrī. Līdzi viņiem bija savas vienīgās spēļmantiņas – mājās šūti lāčiši.

Daumants Hāzners stāsta: „Cik atceros, lāčišiem vārdu nebija. Mēs ar brāli tos vienmēr turējām pie sevis, arī dodoties bēgļu gaitās. Laikam tikai ar ģimnāzijas sākumu tiem pievērsām mazāk vērības. Bet uz Ameriku gan tika līdzi paņemti.”

Uzzini vairāk: BĒGĻU BĒRNI

<https://www.lapamuzejs.lv/kas-notiek-muzeja/projekti/menesa-prieksmets/menesa-prieksmets-decembris-2021/>

ROTAĻU EZIS

Mateo un Patriks
Boloṇā, Itālijā.

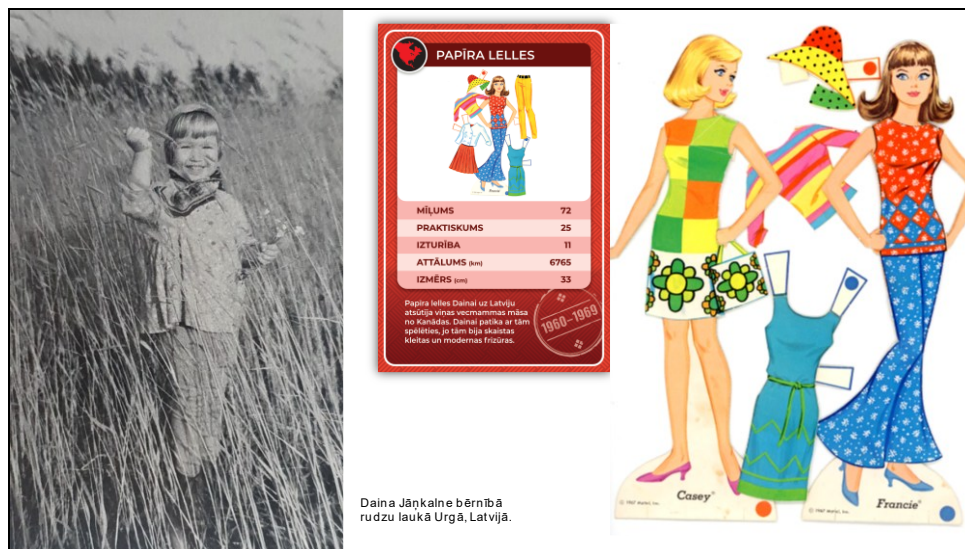

20. gadsimta 90. gadu sākumā Līgas mammai Latvijā bija pieejami pirmie žurnāla „Burdas” numuri ar apģērbu piegrieztnēm. Mamma saviem trim bērniem jau padomju laikos šūva drēbes, bet bez šujmašīnas, jo tās viņai nekad nav bijis.

Reiz, kad iznāca žurnāla speciālizdevums ar rotaļlietu piegrieztnēm, Līgas mammai radās vēlme uzšūt kaut ko skaistu un nebijušu. No Pļaviņu vecāsmātes audzētu trušu ādas un Jelgavas „Larelinu” lina viņa uzšūva Līgai ezi. Tāpat kā citas lietas, arī šo viņa šūva bez šujmašīnas – ar rokām. Tā Līga tika pie vispūkainākā eža pasaulē.

Eža vārds ir Ezis. Līgai pašai kļūstot par mammu, Ezis kļuva par diasporas latvieti un šobrīd dzīvo Boloṇā, Itālijā.

PAPĪRA LELLES

Daina Jāņkalne bērnībā
rudzu laukā Urgā, Latvijā.

20. gadsimta Latvijā padomju okupācijas apstākļos kara laikā izšķirtie radi un draugi ar ārzemēs mītošajiem varēja uzturēt kontaktus galvenokārt ar vēstuļu un citu sūtījumu palīdzību.

Daina Jāņkalne un viņas māsiņa Anita Čoka bērnībā papīra lelles „Francie and Casey” saņēma paciņā, kuru atsūtīja vecmātes māsa Austrā Priedīte no Kanādas. Austrā bija nonākusi Kanādā pēc došanās prom no Latvijas Otrā pasaules kara laikā.

Uzzini vairāk: **DZĪVE AR ČEMODĀNIEM**

<https://www.lapamuzejs.lv/daina-jankalne-dzive-ar-cemodaniem/>

ZELTĪTAS KURPES

1965. gadā par godu Raiņa 100 gadu jubilejai Ņujorkas latviešu skolas kopīgi uzveda lugu „Zelta zirgs”. Iesaistot septiņas Ņujorkas latviešu skolas, šo ambiciozo projektu vadīja bijusī Latvijas Nacionālā teātra aktrise Ņina Melbārde. Katra skola atsevišķi iestudēja kādu cēlienu, un galvenie aktieri ceļoja starp skolām uz mēģinājumiem. Izrāde notika oktobrī Manhetenā Modes rūpniecības vidusskolas zālē, un uz to bija sanākuši ap 800 skatītāju. Skats no izrādes redzams attēlā.

Kartītē redzamās zeltītās kurpītes, spēlējot princesi Saulcerīti Raiņa lugā „Zelta zirgs” Ņujorkā 1965. gadā, izmantoja Maira Bundža, kurai tolaik bija 10 gadi. Fotografijā Maira sēž tronī princeses Zeltītes lomā.

Uzzini vairāk: SAULCERĪTES BĒNIŅOS

<https://www.lapamuzejs.lv/kas-notiek-muzeja/projekti/menesa-prieksmets/menesa-prieksmets-julajs-2021/>

SLĒPJU ZĀBAKI

Latviešu ciems Lejasbulāna atrodas Krievijā, Krasnojarskas apgabala Karatūzas rajonā, skaistā Sibīrijas vietā – Sajānu kalnu tuvumā, Kebežas un Bulankas upju krastos.

Šis ciems izveidojās 1858. gadā, un tā pirmie iedzīvotāji bija luterticīgie latviešu un vācu tautības noziedznieki, kuri uz Sibīriju tika izsūtīti par dažādiem pārkāpumiem. 19. gadsimta beigās Lejasbulāna bija lielākais latviešu ciems Sibīrijā.

Ližu kurpes – slēpjzābaki no Lejasbulānas skolas

Ar kartītē redzamajiem zābakiem Lejasbulānas skolas bērni ziemā *skrēja uz ližām* jeb slēpoja. Lejasbulānas skolu cēla vietējie ciema iedzīvotāji, tā tika atklāta 1894. gadā. Līdz 1937. gadam mācības šeit notika latviešu valodā. Sākot ar 1989. gadu, pēc ilgu gadu desmitu pārtraukuma, skolā dažus mācību priekšmetus latviešu valodā atsāka mācīt skolotāji no Latvijas. Kopš 2012. gada bērnu nelielā skaita dēļ skola ir slēgta.

Uzzini vairāk: SALS SIBĪRIJAS LATVIEŠU CIEMĀ

<https://www.lapamuzejs.lv/kas-notiek-muzeja/projekti/menesa-prieksmets/menesa-prieksmets/>

FORMASTĒRPS

Latvijā 1940. gadā skautu kustībā bija iesaistījušies apmēram 10 000 skautu un 3000 gaidu. Kara beigās, kad tūkstošiem latviešu nonāca bēgļu nometnēs Vācijā, skautu un gaidu kustība atdzima tur.

Kartītē redzams Aivara Vintera mazskautu formastērps, kas izgatavots un valkāts Vīsbādenes bēgļu nometnē Vācijā ap 1946. gadu.

1944. gadā astoņu gadu vecumā Aivars Vinters ar ģimeni devās bēgļu gaitās, atstājot ģimenes saimniecību Penkules pagastā. Mazskautos Aivars iestājās Vīsbādenes bēgļu nometnē Vācijā, vēlāk pārgāja uz Rudbāržu (101.) skautu vienību Fuldas nometnē. Aivars atceras, ka mazskauti gāja pārgājienos mežā un gulēja teltī, kā arī iesaistījās nometnes dzīvē, piemēram, stāvēja sardzē pie Latvijas karoga. Nodarbībās viņi iemācījās ne tikai mezglu siešanu un dažādas zināšanas par dabu, bet arī pieklājību un izpalīdzību: „Cik atceros, tad Fuldā mazskauti tikās reizi nedēļā, vienmēr tērpti formastērpā. [...] Skauti uzsvēra sadarbību, kopību, respektu un uzticību. Tās vērtības iesēdās uz mūžu.”

Uzzini vairāk: SKAUTI UN GAIDAS BĒGLU NOMETNĒS

<https://www.lapamuzejs.lv/kas-notiek-muzeja/projekti/menesa-prieksmets/menesa-prieksmets-septembris-2019/>

KLEITA

KLEITA

MĪLUMS	95
PRAKTISKUMS	32
IZTURĪBA	46
ATTĀLUMS (km)	16 897
IZMĒRS (cm)	48

Šī ir Rafaelas mīļākā svētku kleita. Tā šūta Latvijā no lina auduma. Meltenes opis to nosūtīja uz Jaunzēlandi kā dāvanu. Pirms Rafaelas to valkāja viņas māsa.

2019

Rafaela savā trešajā dzimšanas dienā Jaunzēlandē.

Lina kleitu Rafaelas mātai Malēnai no Latvijas uz Jaunzēlandi atsūtīja vectētiņš. Šī ir svētku dienu kleita, kuru ikdienā nav atļauts valkāt. Parasti kleita tiek vilkta uz dzimšanas dienu svinībām, svētkiem, saviesīgiem pasākumiem vai vienkārši skaistām brīvdienām. Kleita kopā ar Rafaelu ceļoja arī uz Latviju brīvdienās.

KRĀJKASĪTE

Kartītē redzamo krājkasīti 1944. gadā bēgļu gaitās līdzī paņēma Jānis Zommers.

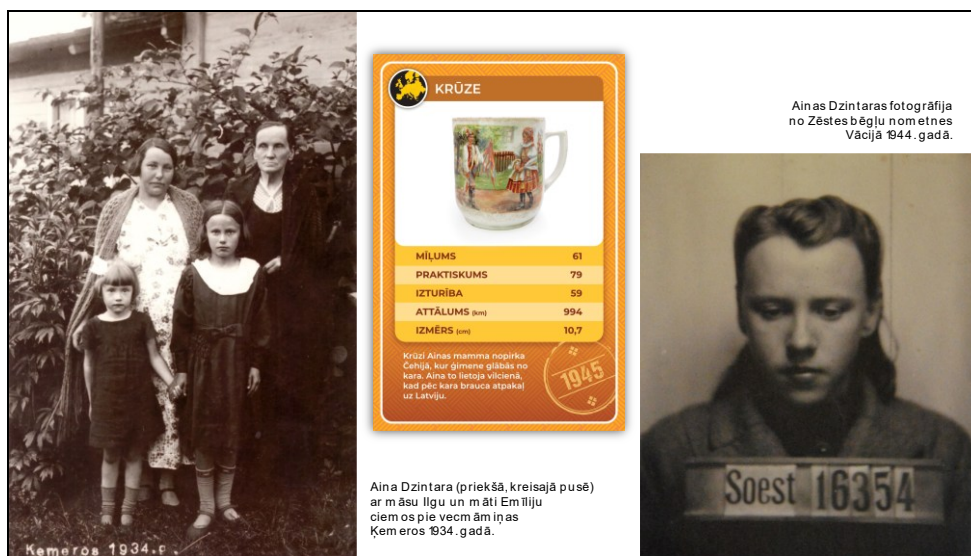
Jāņa brālis Juris par bēgļu gaitām un bēgļu nometnēm kavējas atmiņās „Ģimenē bijām seši: tēvs Hermanis, māte Milda un vecākie brāļi Jānis, Viesturs un Andris. Un tad arī es, mazais Jurītis, dzimis 1938. gadā. Manā gādībā bija visas fotogrāfijas, ieliktas mātes šujamkastītē un tad maisiņā man uz muguras. Mans tēvs bija Rīgas pilsētas darbinieks. Ar pilsētas smago mašīnu aizbraucām pie jūras, kur vācu kara kuģis mūs aizveda uz Dancigu (tagadējo Gdaņsku). Tad tālāk ar vilcieniem un kājām uz Vāciju.

Līdz kara beigām dzīvojām laukos, kur mani vecāki un vecākie brāļi palīdzēja vācu lauciniekiem ar ikdienas darbiem. Kad karš beidzās, kopā ar citiem latviešiem, lietuviešiem un igauņiem nokļuvām nometnē Mīldorfā.”

1949. gada rudenī ģimene emigrēja uz ASV.

Fotogrāfiju dāvinājis Juris Zommers.

KRŪZE

Kartītē redzamo krūzīti Emīlija Dzintara nopirka savai 14 gadus vecajai meitai Aina, kad ģimene Otrā pasaules kara laikā bēgļu gaitās bija nonākusi Čehijā.

Dzintaru ģimene no Dundagas devās prom 1944. gadā, lai izvairītos no tuvojošās frontes. Dažus mēnešus nodzīvojuši Hiršbergā (tagadējā Doksi) Čehijā, viņi atkal bija spiesti bēgt, jo tuvojās Sarkanā armija. Dzintaru ģimene nonāca līdz liktenīgai robežai – Elbas upei Vācijā, bet viņi tai netika pāri sabombardētā tilta un lielo cilvēku pūļu dēļ. Ģimene palika Čehijā, kura nonāca padomju varas kontrolē.

Dzintaru ģimenei piespiedu kārtā lika kāpt lopu vagonā, lai atgrieztos Padomju Savienības okupētajā Latvijā. Ceļš mājup ilga pusgadu, un viņi nezināja, kāds ir brauciena galamērķis. Ilgajā braucienā ar vilcienu viņi šķērsoja Eiropu. Pa ceļam viņus nodarbināja dažādos darbos.

Aina kartītē redzamo krūzīti glabāja un lietoja bēgļu gaitās Čehijā un arī visu garo brauciena laiku.

Uzzini vairāk: AINAS SEŠI MĒNEŠI LOPU VAGONĀ

<https://www.lapamuzejs.lv/sesi-menesi-lop-u-vagona/>

SUDRABA KAROTE

Inesa Ose (Osis)
ar vecākiem Austru un Frici
Inesas kristību dienā
Ventspilī 1937. gada pavasarī.

Kartītē redzama Inesas kristību karote. Tā ir gandrīz vienīgā lieta, ko Inesas mamma Austrā Amālija paņēma līdzi, bēgot no Latvijas 1944. gada novembrī.

Vietu bēgļu laivā bija sarunājis Inesas tētis Fricis Osis, Ventspils apriņķa Ventas pagasta „Ošu” māju saimnieks. Taču laikā, kad pienāca Ošu ģimenes kārta doties ceļā, vācu varas iestādes Frici bija apcietinājušas, un viņš palika Latvijā.

1944. gada 10. novembrī Friča sieva Austrā Amālija ar trīs maziem bērniem – Inesu, Sigurdu un Jāni – laivā „Centība” kopā ar citiem bēgļiem izbrauca no Jūrkalnes un tajā pašā dienā sasniedza Hervīkas ostu Gotlandē.

Inesa atceras: „[...] visas tās *pekelītes* un koferi palika krastā – ar visu, absolūti visu, kas bija paņemts līdzi. Mammai tikai rokassomiņa bija līdzi, tāda liela gan. Tur viņai bija līdzi mūsu kristību karotes, jo no tām mēs ēdam zupu „Grīniekos”. [...] Mēs zinājām, ka mums ir jāglābj dzīvība, itin nekas cits. [...] Mēs sēdējām uz borta visu nakti – mēs visi bijām slapji kā žurkas. [...] Mēs tikām pāri. Slapji un neēduši mēs bijām. [...] Drēbes mums bija tikpat kā nekādas – vismaz bija apavi.”

Uzzini vairāk: BĒGĻU LAIVĀ BEZ TĒTA
<https://www.lapamuzejs.lv/inesa-osis/>

PLAKĀTS

Ārpus Latvijas dzīvojošo latviešu lepnums par savu senču zemi izpaužas dažādos veidos. Nereti viskrāšņāk un skaļāk tieši sporta atbalstītāju pulkos, kad Latvijas sporta komandu vai sportistu līdzjutēji sanāk kopā un atbalsta savējos. Latvijas fani allaž ir pamanāmi – gan labi dzirdami, gan redzami, jo bieži vien ir tērpušies sarkanbaltsarkanos apģērbos, uz sejas uzkrāsojoši Latvijas karodziņus, galvas izrotājuši ar īpašiem vainagiem vai cepurēm. Skanīgie saukļi un dziesmas latviešu valodā pārliecinoši piepilda tribīnes un spēles laukumus!

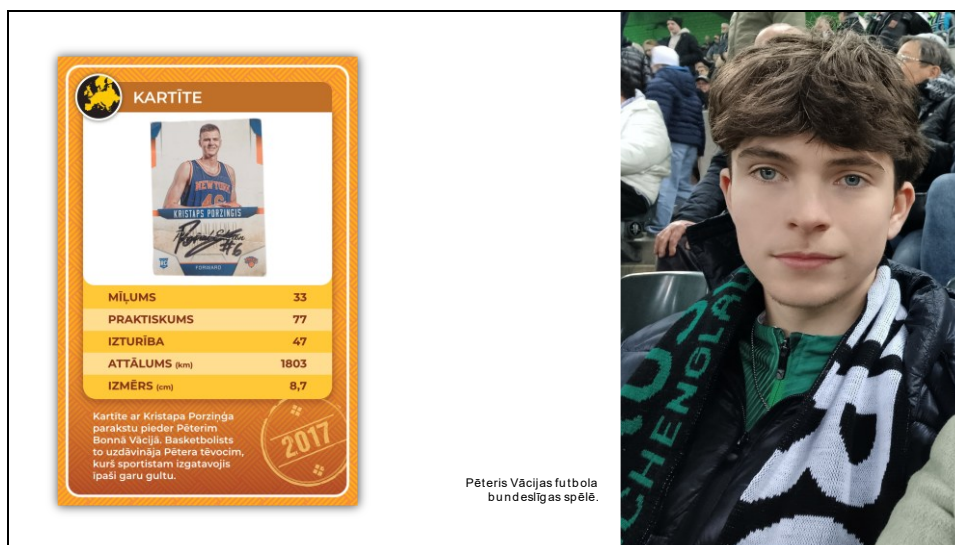
Spēles kartītē redzams Ņujorkas latviešu ev. lut. draudzes Ņudžersijas pamatskolas bērnu – basketbolista Kristapa Porziņģa līdzjutēju – Ņujorkas „Knicks” spēlē 2016. gadā izmantotais plakāts.

Plakātu savās mājās darinājusi Kristīna Putene, gatavojoties Ņujorkas „Knicks” spēlei 2015. gada 27. novembrī.

Uzzini vairāk: ĀRZEMĒS DZĪVOJOŠO LATVIEŠU PATRIOTISMS MŪSDIENĀS

<https://www.lapamuzejs.lv/kas-notiek-muzeja/projekti/menesa-prieksmets/menesa-prieksmets-novembris-2023/>

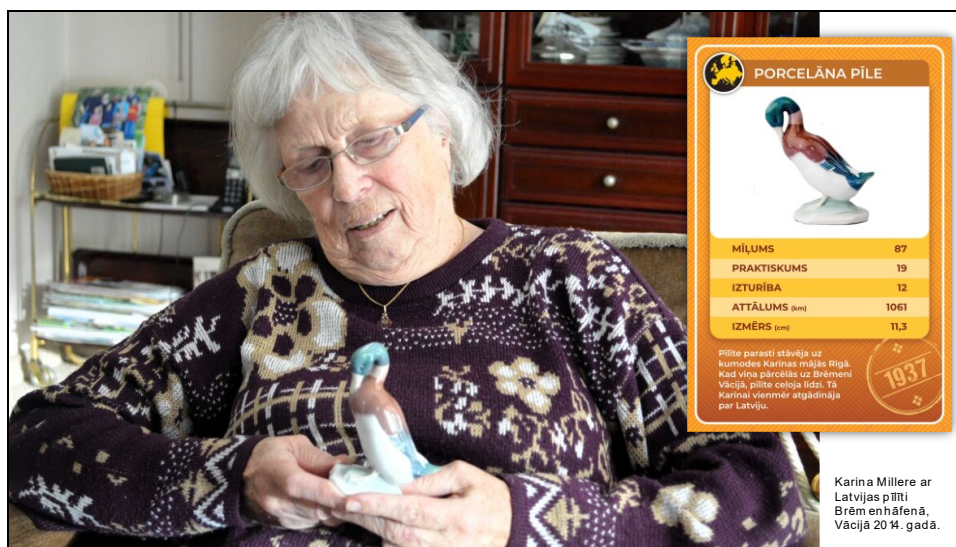
KARTĪTE

Pētera ģimene pārcēlās uz Vāciju, kad viņam bija viens gads. Kaut arī Pēteris uzaudzis Bonnā, viņa saikne ar Latviju un dzimto Liepāju ir stipra. Viņa mājās ir daudz priekšmetu no Latvijas, un daļa no tiem atspoguļo Pētera interesi par sportu.

Kartīti ar slavenā latviešu basketbolista Kristapa Porziņģa attēlu un parakstu Pēteris ieguva no mammas brāļa – mēbeļu meistara, kurš sportistam izgatavoja īpaši garu gultu.

PORCELĀNA PĪLE

Pirms Otrā pasaules kara vācieši bija trešā lielākā etniskā minoritāte Latvijā. 1939. gadā Latvijā bija apmēram 60 000 vācbaltiešu, viena no tām Karina Millere (1921–2023).

Karina ar ģimeni no Latvijas izbrauca 1939. gadā, kad Karinai bija astoņpadsmit gadi. Milleru ģimenei piederēja dzīvoklis Rīgā un māja Slokā, kur viņi dzīvoja vasarās. Aizbraucot no Latvijas, Milleri no mājām paņēma līdzi dažādas lietas, pat dažas mēbeles.

Sākumā Milleru ģimene tika izmitināta Polijā, vēlāk no turienes nācās bēgt, jo tuvojās Padomju Savienības karaspēks. Daudzas no līdzpaņemtajām mantām tika atstātas Polijā. Vienīgais priekšmets, kas Karinai palika kā īpaša piemiņa no dzīves Latvijā, bija porcelāna pīlīte. Tā kļuva par simbolu Karinas saiknei ar Latviju – viņa savu Latvijas pīlīti katru dienu nogludīja un sveicināja.

Uzzini vairāk: VĀCBALTIEŠU IZCEĻOŠANA

<https://www.lapamuzejs.lv/kas-notiek-muzeja/projekti/menesa-prieksmets/2023-12/>

GLEZNIŅAS

Otrā pasaules kara dēļ daudzas latviešu ģimenes tika sašķeltas un izšķirtas uz mūžu.

Kristaps Jaunzemis apprecējās ar Zinaidu Mihailovsku (*Michailovsku*) 1934. gadā. Viņi dzīvoja Rīgā, kur piedzima dēls Jānis. Otrā pasaules kara beigās ģimene tika sašķelta: Kristaps cīnījās latviešu leģionā Kurzemes cietoksnī, bet Zinaida un Jānis izbrauca no Latvijas, dodoties bēgļu gaitās. Kristaps krita gūstā un tika izsūtīts uz Sibīriju, kamēr Zinaida un Jānis nonāca bēgļu nometnēs Vācijā. Tur piedzima Kristapa un Zinaidas meita Valda. 1950. gadā Zinaida ar bērniem pārcēlās uz Ziemeļameriku.

Kad Kristaps pēc izsūtījuma atgriezās Latvijā, sākās sarakste ar Zinaidu un bērniem Linkolnā, Nebraskā, ASV. Nereti Kristaps vēstulēm pievienoja mazas, paša veidotas glezniņas. Šīs miniaturās Latvijas ainavas ģimenei tādumā atgādināja gan par Latvijas dabas skaistumu, gan palīdzēja saprast Kristapa ikdienu un apstākļus.

Jaunzemju ģimene sarakstījās no 1957. līdz 1977. gadam, no Kristapa saņemot apmēram 50 šādas glezniņas.

Ģimene diemžēl tā arī vairs nekad nesatikās – Kristaps nomira Latvijā 1977. gadā, Zinaida – ASV 2009. gadā.

Uzzini vairāk: SAŠĶELTĀS ĢIMENES

<https://www.lapamuzejs.lv/kas-notiek-muzeja/projekti/menesa-prieksmets/2025-01/>

BRUNČI

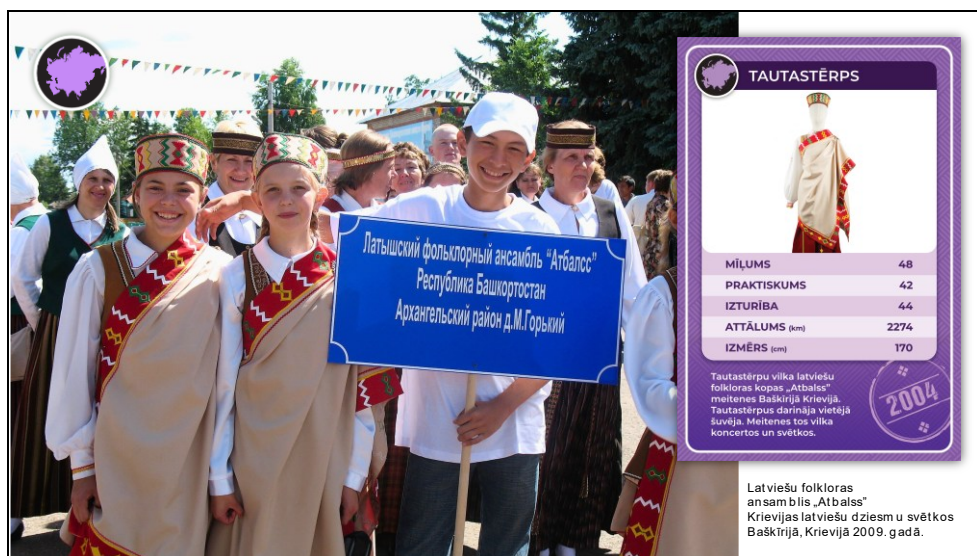
Brunči tagad pieder Malēnai, bet to pirmā valkātāja bija Rineta, Malēnas opīša toreiz vēl mazā māsa. Brunči tika šūti Rīgā īpaši Rinetas kristībām Jaunajā Sv. Ģertrūdes baznīcā. Rinetas mamma audējai pasūtīja brunčus, pati izšuva kreklu, ģieburu un izgatavoja vainagu.

Vēlāk, 20. gadsimta 80. gados, būdama 3–4 gadus veca, tautastērpu vilka Malēnas mamma Evija.

Uz Jaunzēlandi brunčus un ģieburu nosūtīja Malēnas vecmāmiņa (kreklis vairs nav saglabājies). Tagad tos valkā Malēna, un pēc tam nēsās viņas jaunākā māsiņa Rafaela. Abām meitenēm tik ļoti patīk latviešu tautastērpi, un viņas ar tiem tik ļoti lepojas, ka vēlas latviskā stila drēbes vilkt arī ikdienā (piemēram, uz skolu, lai palielītos draugiem). Brunči tiek vilkti uz latviešiem nozīmīgiem sarīkojumiem un svētkiem: Jāņu svinēšanu, kas Jaunzēlandē iekrīt ziemas vidū, nometnēm, 4. maija vai 18. novembra svinībām u. tml.

Foto: Lāsma Vensberga. Fotografija no ģimenes arhīva.

TAUTASTĒRPS

Sākot ar 19. gadsimta otro pusi, simtiem latviešu ģimeņu brīvprātīgi izceļoja uz citām Krievijas guberņām, lai savā īpašumā iegūtu „savu stūrīti” zemes, jo zeme Latvijā tolaik bija nopērkama vai izrentējama par nesamērīgi augstu un lielai daļai lauku iedzīvotāju nepieejamu cenu. Viens no izceļotāju galamērķiem bija teju 2500 km tālā Ufas guberņa (tagad Krievijas Federācijas Baškortostānas Republikā, agrāk Baškīrijā), kur tolaik bija daudz brīvas zemes. Tā Urālu kalnu piekāpē 19. gadsimta otrajā pusē izveidojās viena no latviešu zemnieku kolonijām, savulaik saukta par Arhlatviešiem (tagad Maksima Gorkija ciems).

Jaunas dzīves sākums Baškīrijā daudziem latviešiem bija sūrs. Vispirms viņi kļuva par līdumniekiem, tikai pēc tam par lietpratīgiem un priekšzīmīgiem zemkopjiem. Saimnieciskie latvieši turību un pārticību guva, nodarbojoties galvenokārt ar zemkopību, lopkopību, arī biškopību. 20. gadsimta sākumā latvieši veidoja ienesīgus piena pārstrādes kooperatīvus, ievada un izmantoja modernu, rūpnieciski ražotu lauksaimniecības tehniku, nodarbojās ar šķirnes āboliņa sēklu audzēšanu.

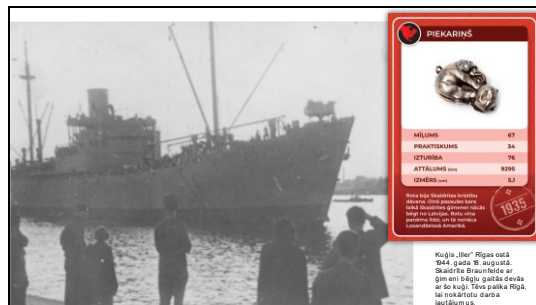
Pēc Otrā pasaules kara, kad latviešu skaits Baškīrijā bija krasi samazinājies mobilizācijas un represiju dēļ, tika likvidētas latviešu skolas un dedzinātas grāmatas. Daudzi Baškīrijas latvieši izmantoja iespēju pārcelties uz dzīvi Latvijā, bet daļa latviešu ģimeņu palika Baškīrijā. Mūsdienās visvairāk latviešu dzīvo Maksima Gorkija ciemā.

Līdz 2021. gadam ciema vidusskolā notika gan latviešu valodas nodarbības, gan aktīva latviešu folkloras ansambļa „Atbalss” darbība skolotājas Ilonas Saverasas vadībā. Ansamblī iesaistījās vidēji 15–16 bērni no 5. līdz 11. klasei, lielākoties meitenes.

Kartītē redzamais košais, savdabīgais tautastērps ir viens no pirmajiem latviešu folkloras ansambļa „Atbalss” tērpiem. Tas tapis 2004. gadā, gatavojoties dalībai Baškortostānas skolotāju konferencē Ufā.

Uzzini vairāk: LATVIEŠU TAUTASTĒRPS NO BAŠKĪRIJAS – KOŠA UN SAVDABĪGA INTERPRETĀCIJA <https://www.lapamuzejs.lv/baskirijas-terps/>

PIEKARINŠ

Artūra Braunfelda ģimene – sieva Anna un četras meitas – bēgļu gaitās devās no Rīgas ostas 1944. gada 18. augustā. Artūrs palika Latvijā, lai nokārtotu finanšu un īpašuma lietas. Viņš strādāja pie slavenā arhitekta Eižena Laubes, un viņam piederēja savs arhitektu birojs ar trim darbiniekiem. Kases grāmatiņā, kuru Artūrs izveda sev līdzī bēgļu gaitās, ir ieraksts, ka pēdējā izmaksa tika veikta vēl 1944. gada 29. septembrī. Artūrs no Rīgas ostas izbrauca oktobrī ar pēdējo kuģi. Līdz tam Artūrs sarakstījās ar Annu un meitām un vēlāk pievienojās ģimenei Vācijā.

Artūra meita Skaidrīte atceras izbraukšanu no Rīgas: „Mums katram bija liels koferis. Un viens no koka uztaisīts – kaste. Tur bija salikti ēdieni, jo Vācijā toreiz nebija ēdiena. Galvenais bija spēkis – spēkis bija nauda. Mums līdzī bija vācu nauda, ko tētis bija izņēmis no bankas, bet naudai nebija vērtības.”

Braunfeldu ģimene dzīvoja vairākās bēgļu nometnēs Vācijā un vēlāk devās uz Sirakūzu, ASV.

Attēlos:

Skaidrīte Braunfelde uz kuģa „General R. M. Blachford” ceļā uz Ņujorku 1950. gada oktobrī.

Kuģis „Iller” Rīgas ostā 1944. gada 18. augustā. Skaidrīte Braunfelde ar ģimeni bēgļu gaitās devās ar šo kuģi.

Uzzini vairāk: KRISTĪBU LIETAS

<https://koferis.lapamuzejs.lv/3a2/kristibu-lv.html>

SPORTA KREKLS

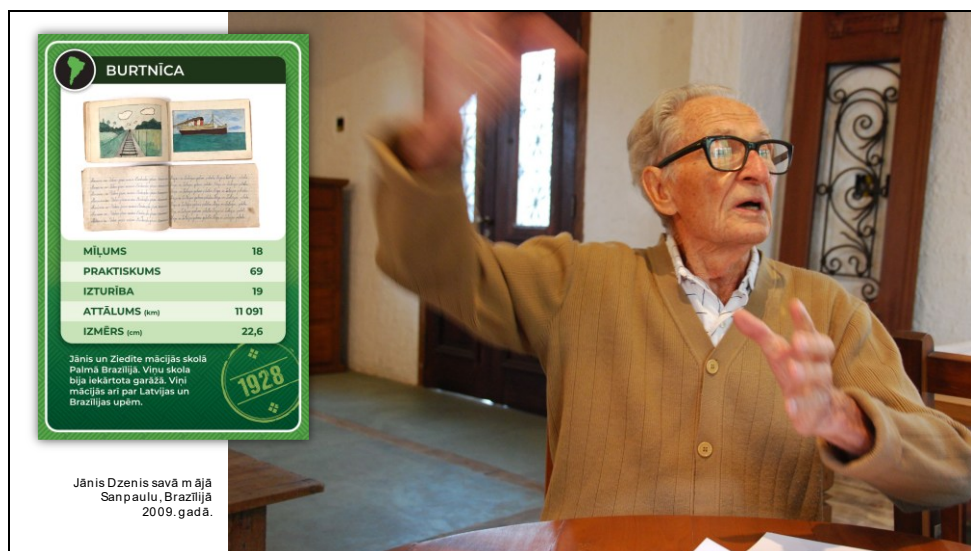
Pēteris Vācijas futbola
bundeslīgas spēlē.

Pētera ģimene pārcēlās uz Vāciju, kad viņam bija viens gads. Kaut arī Pēteris uzaudzis Bonnā, viņa saikne ar Latviju un dzimto Liepāju ir stipra. Viņa mājās ir daudz priekšmetu no Latvijas, un daļa no tiem atspoguļo Pētera interesi par sportu.

Šo kreklu Pēteris saņēma kā dzimšanas dienas dāvanu, kad ciemojās Latvijā. Krekls ir daudz valkāts, tāpēc izdilis, bet Pēteris to ir saglabājis.

BURTNĪCA

Vārpa ir neliels ciems Brazīlijā, Sanpaulu štata iekšzemē. Ciemu 1922. gadā dibināja izceļotāji no Latvijas. Lielākā daļa no viņiem bija baptisti, kuri paši sevi dēvēja par atmodniekiem. Šos cilvēkus vadīja cieša pārliecība, ka visdrīzākajā laikā sagaidāma Kristus otrreizēja atnākšana, kurai pienācīgi jā sagatavojas. Pēc viņu domām, vislabāk no grēkiem varēja attīrīties Brazīlijas mūžamežā, tālu no civilizācijas vilinājumiem.

Izceļotāji rūpējās par bērnu izglītību. Pirmajos gados bērnus latviešu valodā pēc tā laika Latvijas skolu programmas mācīja no Latvijas ieceļojušas profesionālas skolotājas. Arī Palmas sešgadīgajā skolā mācības notika latviešu valodā. Skolas telpas bija izvietotas Palmas garāžā. Bērni mācījās līdz pusdienlaikam, bet pēc tam devās saimniecības darbos.

Pēc Otrā pasaules kara mācības notika tikai portugāļu valodā Brazīlijas valdības apstiprinātu skolotāju vadībā. Garīgo izglītību nodrošināja baptistu draudžu svētdienas skolas.

Kartītē minētā Ziedīte Ozoliņa (1911–2004) līdz mūža beigām dzīvoja Palmā un strādāja ķēķī. Viņa tā arī nepiemācījās portugāļu valodu.

Uzzini vairāk: LATVIEŠU SKOLA DIENVIDAMERIKAS MŪŽAMEŽĀ

<https://www.lapamuzejs.lv/kas-notiek-muzeja/projekti/menesa-prieksmets/menesa-prieksmets-augusts-2020-2/>

TREJDEKSNIS

Pirmā valsts, kas jau 1946.–1947. gadā sāka uzņemt latviešu bēgļus no nometnēm Vācijā, bija Lielbritānija. Aktīvākie latviešu ieceļotāji centās atrast cits citu, un drīz pēc ierašanās sāka veidot spēcīgas latviešu kopienas, iegādājās kopienas īpašumus, rīkoja kultūras pasākumus, aizstāvēja baltiešu intereses un cīnījās par Latvijas neatkarības atjaunošanu.

Tā 1950. gada 29. janvārī Līd�ā tika nodibināta latviešu tautas deju kopa „Kamoliņš” un dažus gadus vēlāk – bērnu deju kopa „Auseklītis”. Šo darbības gadu laikā „Kamoliņā” dejujuši aptuveni 240 dejotāji, „Kamoliņš” piedalījies ap 580 sarīkojumos un tā dalībnieki joprojām turpina dejot.

MANDOLĪNA

Latvieši Brazīlijā ir ieceļojuši jau kopš 19. gadsimta 90. gadu sākuma. Tie sākotnēji bija cilvēki, kuri šajā zemē cerēja atrast zemi saimniekošanai, kā arī pārticīgāku un brīvāku dzīvi. Latviešu izceļošanu uz Brazīliju rosināja tautsaimnieks Kārlis Balodis (1864–1932) un filozofs Pēteris Zālīte (1864–1939). Šie vīri latviešu avīzēs publicēja rakstus par lielo iespēju zemi Brazīliju – brīvu, auglīgu un mazapdzīvotu zemi ar siltu klimatu un izdevīgiem ieceļošanas noteikumiem. Pirmā latviešu ieceļošanas vieta bija Riunova, pēc tam ieceļotāji apmetās arī Ižuī, Novaodesā un citās vietās.

Tomēr apstākļi izrādījās daudz smagāki, nekā ieceļotāji sākotnēji bija domājuši. Sekmes latviešu ieceļotājiem bija dažādas – daži izdevās iedzīvoties nepazīstamajos apstākļos un kļūt turīgiem, citiem neveicās pārāk labi. Daļa no ieceļotājiem nepalika kolonijās, bet apmetās uz dzīvi lielajās pilsētās, visvairāk Sanpaulu, vai arī mēģināja atgriezties Latvijā.

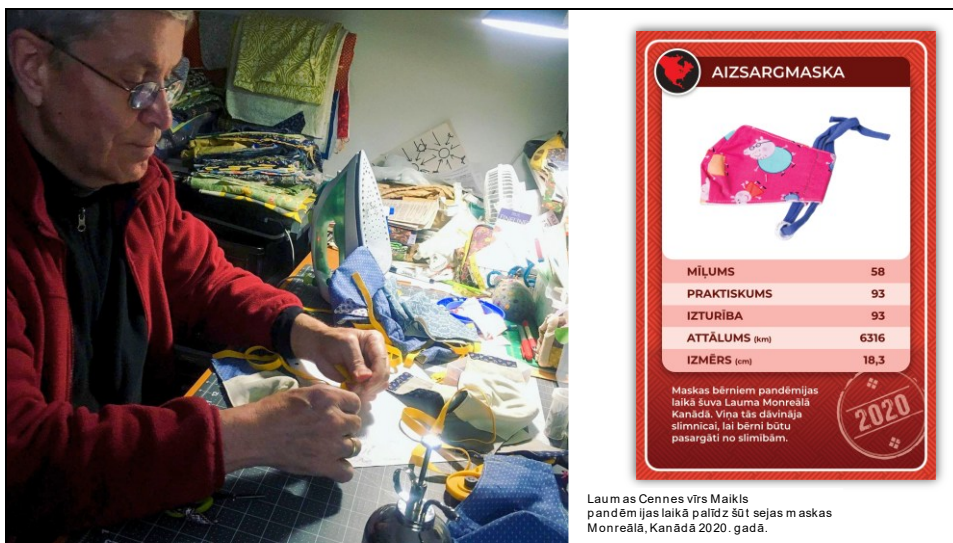
Nākamais izceļotāju vilnis no Latvijas uz Brazīliju bija 1922. un 1923. gadā, kopā apmēram 2000 cilvēku. Tie bija baptisti, kuri izceļoja, reliģisku jūtu vadīti, apmetās dziļā mūžamežā un nodibināja Vārpas ciemu un vēlāk Palmas kopsaimniecību. Arī viņi pēc zemes iekopšanas nodarbojās galvenokārt ar lauksaimniecību.

Vēl viens ieceļošanas vilnis Brazīlijā bija pēc Otrā pasaules kara. Apmēram 1000 no latviešu bēgļiem, kuri pēc kara bija nokļuvuši DP (*Displaced Persons* – ‘pārvietotās personas’) nometnēs Vācijā, ar IRO (*International Refugee Organization* – Starptautiskā bēgļu organizācija) starpniecību 20. gadsimta 40. gadu beigās un 50. gadu sākumā izceļoja tālāk uz Brazīliju. Lielākā daļa no viņiem apmetās Sanpaulu, kur nodibināja arī latviešu luterāņu draudzi. Daļa no šiem atbraucējiem vēlāk, 20. gadsimta 50. un 60. gados, devās tālāk uz Ziemeļameriku, kur apmetās uz dzīvi Kanādā un ASV.

Kartītē redzama Neuzas Preisas (dz. Liepiņa) mandolīna, ko viņa bērnībā un pusaudzes gados spēlēja stīgu orķestros Novaodesas latviešu kolonijā, baptistu baznīcā.

Fotogrāfijā redzams Sanpaulu latviešu baptistu draudzes stīgu orķestris ar instrumentiem rokās Sanpaulu (São Paulo) Brazīlijā 1950. gada decembrī.

AIZSARGMASKA

Lauma Cenne ir Kanādā dzimusi latviešu māksliniece, kuras dzīve un radošā darbība cieši saistīta ar latviešu diasporas kultūras mantojumu. Lauma studējusi viduslaiku mūziku un fotogrāfiju, bet vēlāk aizrāvusies ar tekstiliju vēstures izpēti, īpaši segām un tautastērpiem. Lauma auž, šuj, krāso dziju un pēta tekstilmākslas priekšmetus kā personīgās un kultūras identitātes izpausmi.

Covid-19 pandēmijas laikā Lauma aktīvi piedalījās sejas masku šūšanas kustībā Monreālā, Kanādā. Kopā ar citiem brīvprātīgajiem viņa palīdzēja sagādāt tūkstošiem masku slimnīcām, veco ļaužu namiem un bērnu patversmēm, šujot tās gan par saviem līdzekļiem, gan ar uzņēmumu ziedotu materiālu palīdzību. Īpaši simboliska bija viņas darinātā maska ar uzdrukātiem teikumiem no vectēva angļu valodas mācību burtnīcas bēgļu nometnē – tā kļuva par emocionālu tiltu starp pagātni un tagadni, starp kara bēgļu pieredzi un pandēmijas ierobežojumiem.

Uzzini vairāk: AUDUMS PATS RUNĀ!

<https://www.lapamuzejs.lv/lauma-cenne-audums-pats-runa/>

SKOLAS SOMA

FICHE INDIVIDUELLE
 NOM RAUDSEPS
 PRÉNOMS Peteris
 Nationalité Lettone
 Date de naissance 18 Mars 1942
 Profession _____
 Adresse de l'employeur Coafand

SKOLAS SOMA

MĪLUMS	39
PRAKTISKUMS	97
IZTURĪBA	79
ATTĀLUMS (km)	1487
IZMĒRS (cm)	78

Somā Pēteris nesa mācību grāmatas un klādes, ejot uz skolu Tutlingenē Vācijā. Viņš mācījās franču valodā, jo šo Vācijas daļu tolaik pārvaldīja Francija.

1948

Pēteris Raudseps (1942–2014) ir dzimis Rīgā. Bēgļu laikus, būdams mazs puika, viņš pavadīja Vācijā, Tutlingenē – teritorijā, kura atradās Francijas okupācijas zonā. Latviešu tur bija maz, un latviešu skolu tur arī nebija.

Raudsepu ģimene dzīvoja vienā mājā ar franču virsnieka ģimeni, un Pēteris, spēlējoties ar franču bērniem, iemācījās runāt franciski. Pētera tēvs strādāja franču militārās pārvaldes vajadzībām, tāpēc Pēteris varēja iestāties tur nodibinātajā franču skolā, kurā mācījās arī vairāki citi latviešu bērni. Pētera vecākais brālis Juris turpināja mācības vācu skolā.

1949. gada beigās ģimene pārcēlās uz Kolumbusu Ohaio štatā, ASV, un Pēteris mācības turpināja amerikāņu skolās.

KOKLE

Vasaras nometņu tradīcijai ir svarīga loma latvietības uzturēšanā diasporā visā pasaulē. Vasaras nometņu rīkošana latviešu kopienās aizsākās uzreiz pēc Otrā pasaules kara, kad bēgļu nometnēs Vācijā tika organizētas gan skautu un gaidu, gan YMCA (*Young Men's Christian Association* – Jaunekļu kristīgās savienības) nometnes ar mērķi izklaidēt un nodarbināt bēgļu bērnus.

Dalība nometnēs vienmēr ir palīdzējusi dibināt un uzturēt draudzības saites starp dažāda vecuma latviešiem. Nometņu dalībnieki mācās latviešu valodu un arī citus mācību priekšmetus, apgūst latviešu dziesmas, dejas un daiļamatu prasmes. Vecākie dalībnieki bieži vien diskutē par literatūru un politiku. Nometnēs tiek rīkoti arī saviesīgi pasākumi un kopīgas aktivitātes, piemēram, šķēršļu gājieni ar dažādiem uzdevumiem.

Kartītē redzamā kokle piederēja ASV dzimušajai Aijai Abenei (Abens). To viņai uzdāvēja vecāki, kad Aija beidza Filadelfijas Latviešu pamatskolas 8. klasi. Koklēt Aija iemācījās pati, izmantojot Andreja Jansona koklēšanas mācību grāmatu. Vēlāk Aija spēlēja kokli Andreja Jansona ansamblī, uzstājās latviešu sarīkojumos dažādās vietās un arī mācīja koklēšanu 2x2 nometnē.

Attēlā Aija redzama ar pašas gatavotu plakātu demonstrācijā 1978. gada vasarā, kad viņa strādāja vasaras vidusskolā „Kursa” ASV. Tagad Aija dzīvo Latvijā.

LELLE

Marija Muzikante un Dzidra Ciparsone bija Zviedrijas latvietes, kuras latviešu tautastērpos ietērpušas vairāk nekā 200 lelles. Viņas abas Otrā pasaules kara laikā devās uz Zviedriju bēgļu gaitās.

Atstājot Latviju, Marija līdzī bija paņēmusi savu Rucavas tautastērpu. 20. gadsimta 70. gadu vidū ciemos pie Marijas atļāva atbraukt Latvijā palikušai mātai. Viņa atveda suvenīru lellīti tautastērpā, kas kļuva par pamudinājumu lēmumam ietērpt latviešu tautastērpos Bārbijas un Kenus. Marijai allaž patikušas lelles, un mājās jau bija leļļu krājums no dažādām pasaules valstīm. Par aizraušanās īstenošanas pamatu kļuva grāmata, kurā bija attēloti un aprakstīti latviešu tautastērpi. Viņa pievērsās katrai detaļai – galvasrotai, kreklam, jostai, apaviem.

Marija laimīgas sagādīšanās dēļ Zviedrijā iepazinās ar audēju Dzidru. Dzidra auda materiālu tautastērpu brunčiem un prievītes, kas tika izmantotas jostu vietā.

Fotogrāfija no ceļojošās izstādes „Bārbijas un Keni latviešu tautastērpos” publicitātes materiāliem.

Uzzini vairāk: RĒZEKNĒ LELLES IETĒRPUŠĀS LATVIJAS NOVADU TAUTASTĒRPOS
<https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/pecpusdiena/rezekne-lelles-ieterpusas-latvijas-novadu-tautasterpos.a95490/>

KOFERĪTIS

Emma Kalniņa
1926. gadā.

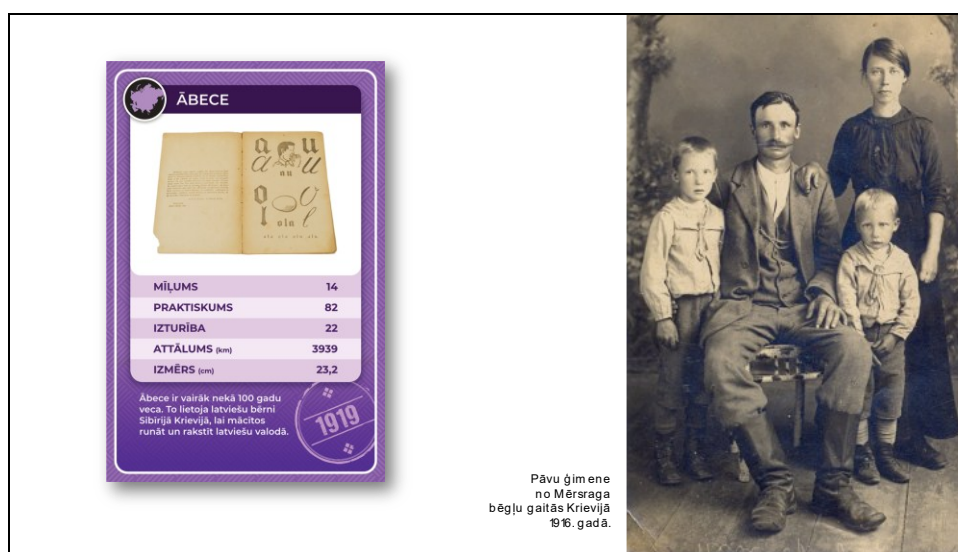
Ar kartītē redzamo kofrīti 1927. gada 17. jūnijā Santosas ostā Brazīlijā ieradās 6 gadus vecā Emma Marta Kalniņa, dzimusi 1920. gadā Dundagā. 1926. gadā viņas mamma Emīlija Kalniņa, ticības vadītā, likvidēja visu savu iedzīvi, kopā ar citiem Latvijas baptistiem un mazo meitiņu devās uz Brazīliju.

Ceļojums bija grūts – ar kuģi pāri okeānam, tālāk ar vilcieniem un visbeidzot kājām cauri džungļiem – uz „apsolīto zemi” Vārpā. Kofrītis bija Emmas visa iedzīve: rotaļlieta, soliņš sēdēšanai un galdiņš ēšanai.

Emmas meita Ilga vēlāk par mammas dzīvi Vārpā stāsta: „Tur visi strādāja, ieskaitot bērnus – Emmiņas darbs bija ganīt indīgās čūskas, kuras tika turētas krātiņos indes noslaukšanai. Čūskas bija regulāri jāizlaiž no krātiņiem, lai tās sildītos saulē. Tāds bija bērna darbs – uzraudzīt, lai čūskas nelien atpakaļ krūmos... Mamma teica: “Oh! Viņas (čūskas) neko nedarīja, bija ļoti miegainas, es viņas ar stabiņu atturēju no krūmiem!””

Emīlija Kalniņa meklēja labākus dzīves apstākļus. Atstājusi Emmu un kofrīti draugu uzraudzībā, viņa viena devās uz lielpilsētu Sanpaulu. Bez valodas zināšanām viņa sameklēja sev *vešerienes* darbu (mazgāja kungiem veļu). Iekrājusi naudu, viņa nopirka zemi un uzcēla nelielu māju. Kad dzīves vieta bija sagādāta, Emīlija Kalniņa aizbrauca uz Vārpā pēc savas meitiņas Emmas. Nu jau divatā viņās devās uz Sanpaulu – pašas uz savām mājām.

ĀBECE

Pirmā pasaules kara laikā, 1915. gada pavasarī, Vācijas karaspēks ienāca Kurzemē, un vasarā sākās plaša bēgļu kustība. Piedzīvojot daudzas militāras neveiksmes, Krievijas armija 1915. gada vasarā nolēma lietot tā saukto izdedzinātās zemes taktiku – iznīcināt visu, ko pretinieks varētu izmantot kara vajadzībām: transporta infrastruktūru, kara materiālu un pārtikas krājumus, rūpnīcas utt. Uz Krieviju tika aizvests rūpnīcu aprīkojums un strādnieki, izvesti izejvielu krājumi, metāla pieminekļi un baznīcu zvani.

Arī iedzīvotājiem bija jāatstāj kara darbības teritorijas. Rīga zaudēja aptuveni pusi iedzīvotāju un visas lielākās ražotnes. Latvijas laukos bēgļu kustība aptvēra simtiem tūkstošu cilvēku. Liela daļa bēgļu devās uz Krievijas lielpilsētām, ceļā zaudējot iedzīvi, tai skaitā lopus. Rūpes par valdības pamestajiem cilvēkiem uzņēmās latviešu inteliģences veidotās bēgļu palīdzības organizācijas, kuru skaits drīz vien sasniedza vairākus simtus.

Pirmā pasaules kara laikā bēgļu gaitās devās aptuveni 800 000 Latvijas iedzīvotāju.

Attēlā: Pāvu ģimene no Mērsraga bēgļu gaitās Krievijā 1916. gadā.
Fotogrāfija no Talsu novada muzeja, TNMM 8628.

ROTAĻU LĀCIS

Anita Caune
ar vecmāmiņu Alviņu Skudru
Latvijā Annas pagasta „Arājos”
ap 1934. gadu.

Anita Caune kopā ar vecākiem – skolotājiem no Balviem – devās bēgļu gaitās un 1944. gada 3. oktobrī no Rīgas ostas kuģoja uz Vāciju. Toreiz Anitai bija 10 gadi, un viņa drīkstēja paņemt līdzi tikai vienu mantiņu, vairāk nebija vietas. No veselas lāču saimes izceļoja tikai Tedis.

Anita kopā ar lācīti dzīvoja Vācijas bēgļu nometnēs Ašafenburgā, Hānavā, Eslingenā un Gronā, līdz 1951. gada janvārī devās uz ASV. Tedis kopā ar Anitu izkāpa Ņujorkas ostā un ar vilcienu devās uz Vašingtonu.

Kad Anitas meita Vita devās uz Minsteres ģimnāziju Vācijā, Tedis brauca līdzi, bet pēc ģimnāzijas pabeigšanas abi atgriezās Vašingtonā.

Uzzini vairāk: ROTAĻU LĀCĪTIS „TEDIS”

<https://koferis.lapamuzejs.lv/3a1/tedis-lv.html>

MUŠU ĶĒRĀJS

Brazīlijas Sanpaulu štata kartē iezīmēts ciems ar latvisku nosaukumu „Varpa” (Vārpa). 20. gadsimta 20. gadu sākumā tur apmetās baptistu iecelotāji no Latvijas.

Bēgdami no „sarkanā pūķa” un smagajiem apstākļiem Latvijā pēc Pirmā Pasaules kara, vairāk nekā 2000 baptistu, kas sevi dēvēja par atmodniekiem, devās uz Brazīliju. Pravieši to bija pasludinājuši par apsoltu zemi, kur jādodas sagaidīt pasaules galu un Kristus otrreizējo atnākšanu. Pēc viņu domām, tieši no turienes pēc attīrīšanās no pasaulīgiem grēkiem izredzētā tauta tikšot „parauta” debesīs. Kad tas nepiepildījās, ekstrēmākā izceļotāju daļa garīgo līderu vadībā izveidoja kristīgu komūnu ar askētisku un reliģiski piepildītu dzīvesveidu. Viņi nonāca neapskaužamos apstākļos neskartajos mūžamežos.

Kaut arī pirmo iecelotāju paaudze jau devusies mūžībā un gadu gaitā latviešu dibinātajā ciemā ienākuši citu tautību iedzīvotāji – krievi, brazīlieši, japāņi un citi –, joprojām līdztekus portugāļu valodai Vārpā dzirdama arī latviešu valoda. To saglabāt palīdzējis samērā noslēgtais dzīvesveids kolonijā. Vārpā liela ietekme bijusi baptistu draudzēm un to vadoņiem. Līdz pat 20. gadsimta vidum dievkalpojumi (sapulces) notika latviski, tāpat kā savstarpējā saziņa ģimenē un sabiedrībā. Līdz pat 20. gadsimta beigām Palmas tipogrāfijā iespieda reliģisku literatūru un periodiskus izdevumus latviešu valodā.

Uzzini vairāk: DOKUMENTĀLĀ FILMA „VĀRPA. APSOLĪTĀ ZEME”

<https://www.lapamuzejs.lv/veikals/video/varpa-apsolita-zeme/>

Filma skatāma: https://drive.google.com/file/d/14sE5kEPGh_8_NYNiNYz-Ifm5C4aEG1mO/view?usp=sharing

NOMETNES KREKLS

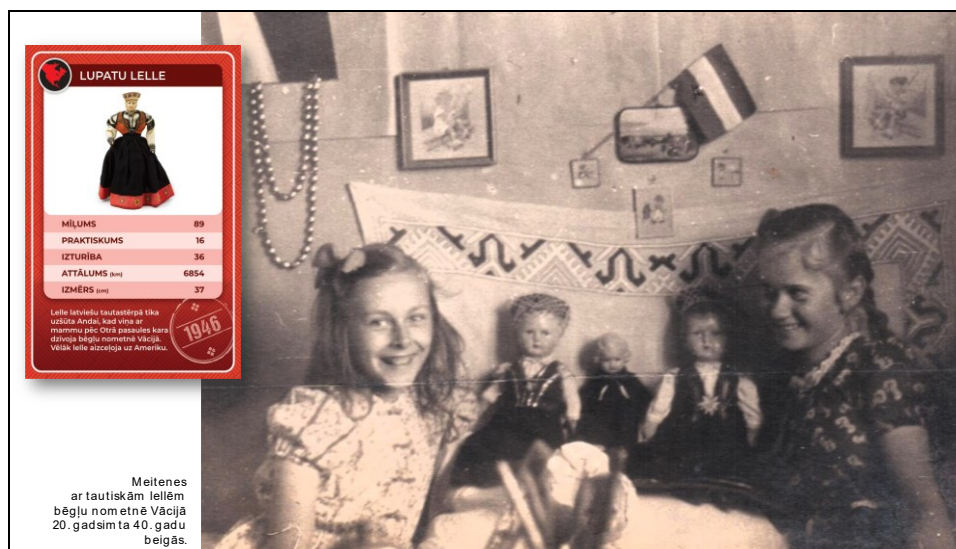

Vasaras nometņu tradīcijai ir svarīga loma latvietības uzturēšanā diasporā visā pasaulē. Katru gadu ik vasaru latviešu bērni, jaunieši, pat visas ģimenes mēdz pavadīt kopīgi laiku, nedēļām nometņojot īpašās vietās, kas nereti ir latviešu kopīpašumi.

Vasaras nometņu rīkošana latviešu kopienās aizsākās uzreiz pēc Otrā pasaules kara, kad bēgļu nometnēs Vācijā tika organizētas gan skautu un gaidu, gan YMCA (*Young Men's Christian Association* – Jaunekļu kristīgā savienība) nometnes.

T krekli kā vasaras nometņu formastērpi populāri kļuva 20. gadsimta 70. un 80. gados. Tos vilka ne tikai nometnēs, bet arī ārpus tām – kā ikdienas apģērbu.

LUPATU LELLE

Dodoties bēgļu gaitās, bērniem nebija iespējams ietekmēt notiekošo. Bērni kopā ar vecākiem, vecvecākiem, nereti nepilnā ģimenes sastāvā atstāja savas mājas, pazīstamās vietas un cilvēkus. Aizbraucot tika ņemts līdzī tikai pats nepieciešamākais. Bērni nereti varēja paņemt līdzī tikai vienu spēlsmantiņu, dažreiz arī nevienu...

Nonākot bēgļu nometnēs Vācijā, dzīve kļuva stabilāka, un bērni varēja atsākt mācības skolās un bērnudārzos, dzīvot ilgāku laiku vienā vietā, kur sadraudzējās ar citiem bēgļu bērniem, piedalījās pulciņos – skautos, tautas dejās un citās aktivitātēs.

Nometnēs bija iespēja iegūt arī rotaļlietas – tika darinātas tautiskās lelles, no jauna izdotas skaistās grāmatas latviešu valodā vai laistas klajā pavisam jaunas bērnu grāmatas, kuras tika iemīlotas un lasītas atkal un atkal.

BĪBELES SPĒLE

Latvieši Brazīlijā ir ieceļojuši jau kopš 19. gadsimta 90. gadu sākuma. Tie sākotnēji bija cilvēki, kuri šajā zemē cerēja atrast zemi saimniekošanai, kā arī pārticīgāku un brīvāku dzīvi. Latviešu izceļošanu uz Brazīliju rosināja tautsaimnieks Kārlis Balodis (1864–1932) un filozofs Pēteris Zālite (1864–1939). Šie vīri latviešu avīzēs publicēja rakstus par lielo iespēju zemi Brazīliju – brīvu, auglīgu un mazapdzīvotu zemi ar siltu klimatu un izdevīgiem ieceļošanas noteikumiem. Pirmā latviešu ieceļošanas vieta bija Riunovas kolonija, pēc tam ieceļotāji apmetās arī Ižuī, Novaodesā un citās vietās.

Tomēr apstākļi izrādījās daudz smagāki, nekā ieceļotāji sākotnēji bija domājuši. Sekmes latviešu ieceļotājiem bija dažādas – dažiem izdevās iedzīvoties nepazīstamajos apstākļos un kļūt turīgiem, citiem neveicās pārāk labi. Daļa no ieceļotājiem nepalika kolonijās, bet apmetās uz dzīvi lielajās pilsētās, visvairāk Sanpaulu, vai arī mēģināja atgriezties Latvijā.

Nākamais izceļotāju vilnis no Latvijas uz Brazīliju bija 1922. un 1923. gadā, kopā apmēram 2000 cilvēku. Tie bija baptisti, kuri izceļoja, reliģisku jūtu vadīti, apmetās dziļā mūžamežā un nodibināja Vārpas koloniju un vēlāk Palmas kopsaimniecību. Arī viņi pēc zemes iekopšanas nodarbojās galvenokārt ar lauksaimniecību.

Vēl viens ieceļošanas vilnis Brazīlijā bija pēc Otrā pasaules kara. Apmēram 1000 no latviešu bēgļiem, kuri pēc kara bija nokļuvuši DP (*Displaced Persons* – ‘pārvietotās personas’) nometnēs Vācijā, ar IRO (*International Refugee Organization* – Starptautiskā bēgļu organizācija) starpniecību 20. gadsimta 40. gadu beigās un 50. gadu sākumā izceļoja tālāk uz Brazīliju. Lielākā daļa no viņiem apmetās Sanpaulu, kur nodibināja arī latviešu luterāņu draudzi. Daļa no šiem atbraucējiem vēlāk, 20. gadsimta 50. un 60. gados, devās tālāk uz Ziemeļameriku, kur apmetās uz dzīvi Kanādā un ASV.

Kartītē redzamo spēli bērni spēlēja latviešu svētdienas skolā. Kartītēs ir jautājumi par Bībeli.

KASEŠU ATSKAŅOTĀJS

Pirmais ievērojamais latviešu emigrācijas vilnis uz Austrāliju veidojās pēc 1905. gada revolūcijas, kad, bēgdami no vajāšanām, latvieši meklēja patvērumu Austrālijā. 1913. gadā latvieši Sidnejā nodibināja savu biedrību ar bibliotēku, vēlāk mazākas biedrības regulāri rīkoja Latvijas Neatkarības dienas svinības un Jāņus.

Lielākais latviešu skaits Austrālijā ieceļoja pēc Otrā pasaules kara, kad aptuveni 20 000 latviešu bēgļu no Vācijas bēgļu nometnēm tika izraudzīti kļūt par „jaunaustrāļiem”. Jauni, neprecēti latvieši ar blondiem matiem un zilām acīm tika atzīti par piemērotiem Austrālijas asimilācijas politikai. Darbspējīgiem iebraucējiem bija jānostrādā divi gadi saskaņā ar obligāto darba līgumu, pēc tam viņi varēja brīvi izvēlēties nodarbošanos un dzīvesvietu.

Lielākā daļa latviešu apmetās uz dzīvi lielajās pilsētās: Melburnā, Sidnejā, Adelaidē, Brisbenā, Pertā. Līdz ar iedzīvošanos latvieši dibināja kopienas, kurās latvietība tika uzturēta dažādās aktivitātēs: mūzikā, sportā, amatniecībā un mākslā. Tika dibinātas latviešu biedrības, baznīcu draudzes, tautas deju kopas, kori un rokdarbu pulciņi. No 1951. gada katru gadu latvieši no visas Austrālijas tikās ikgadējās Kultūras dienās, kas ir līdzīgas Dziesmu svētkiem. Lai arī mūsdienās tās notiek retāk, tomēr joprojām turpina vienkopus pulcināt Austrālijas latviešus.

Mūsdienās latviešu sabiedrība lielajās Austrālijas pilsētās ir papildinājusies ar jaunpienācējiem, kas uz Austrāliju no Latvijas pārcēlušies nesen.

DIEGA LELLĪTES

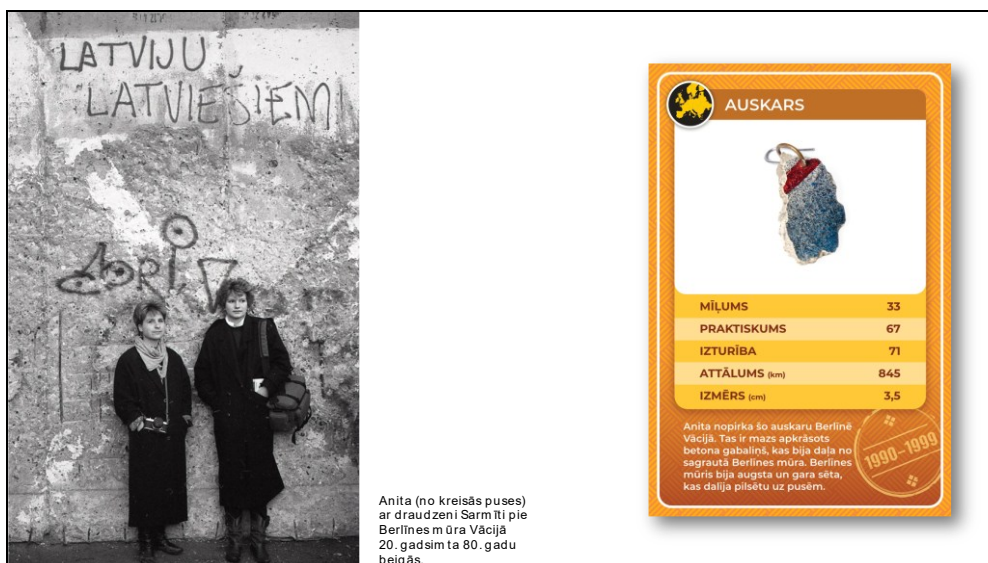
Kad Rita Sleja 1944. gadā aizbrauca no Rīgas, viņai bija deviņi gadi. Bēgļu gaitās devās vecāki ar trim meitām – Ritu, Ināru un Margu – un Ritas mammas vecāki. Ritai bija vecākā no māsām, trešā Ritas māsa Dzintra piedzima bēgļu nometnē.

Pēc kara beigām ģimene nonāca Vācijas bēgļu nometnēs, pēc tam Anglijā. Ritai tad bija jau 12 gadi, kara dēļ izglītībā bija robi, tomēr angļu vidusskolu viņa pabeidza sekmīgi.

Pieaugusi Rita strādāja par grāmatvedi un sekretāri, bet, kad piedzima pirmā meita, kļuva par mājsaimnieci. „Jāatzīstas, ka visu laiku biju *šausmīgi* aizņemta, jo strādāju latviešu skolā, vadīju nometnes, bērnu deju pulciņu, dziedāju korī, dejoju – vīrs bieži teica, ka manis nekad nav mājās. Un vēl aušanas darbnīca!” smejas Rita.

Attēlā gan Ritai (otrā no kreisās), gan māsām mugurā Alsungas novada tautastērpi.

AUSKARS

Pēc Otrā pasaules kara Vācija tika sadalīta četrās zonās (ASV, Lielbritānijas, Francijas un Padomju Savienības). Arī Berlīne tika sadalīta līdzīgi. Berlīnes mūris bija fizisks un arī simbolisks šķērslis, kas sadalīja Berlīni un plašākā nozīmē arī visu pasauli Aukstā kara laikā (1961–1989). To uzbūvēja Padomju Savienības atbalstītā Austrumvācija, lai apturētu savu iedzīvotāju masveida aizplūšanu uz Rietumberlīni un tālāk uz Rietumvāciju.

Berlīnes mūris kļuva par spilgtu Aukstā kara simbolu — rietumu un austrumu, demokrātijas un komunisma, brīvības un apspiešanas sadursmes vietu. Trimdas latvieši piedalījās protestos pie Berlīnes mūra un apgleznoja to ar protesta saukļiem, pievēršot uzmanību Latvijas okupācijai. Šie protesti bija daļa no ilgstošas cīņas par Latvijas neatkarības atjaunošanu.

Attēlā: Anita Blezūra (Blezūrs) (pa kreisi) ar draudzeni Sarmīti Ebdenu pie Berlīnes mūra 20. gadsimta 80. gadu beigās. Foto: Nīls Ebdens.